GEMEENTE ENSCHEDE

ZOMERNOTA 2025

ENSCHEDE

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave **2**

Leeswijzer **3**

1. Beleidsbrief - Koersvast, ook in onzekere tijden; **4**

2. Financiële hoofdlijnen 2026-2029 ..... **8**

2.1. Uitgangspunten financieel beleid 9
2.2. Gemeentefonds 10
2.3. Loon- en prijscompensatie 12
2.4. Knelpunten 13
2.5. Prioriteiten 22
2.6. Dekkingsmaatregelen 22
2.7. Lokale belastingen en heffingen 33
2.8. Structureel saldo 34
2.9. Bezuinigingsmonitor 35
2.10. Strategische investeringsagenda 35
2.11. Risico's 36

Bijlage 1: Afkortingen en verklaringenlijst **37**

Leeswijzer

Voor u ligt de Zomernota 2025. De zomernota is hét integrale afwegingsmoment van het jaar en vormt een belangrijk sturingsinstrument voor de gemeenteraad. Met het vaststellen van de zomernota bepaalt de raad de kaders voor het beleid en de financiën voor de komende jaren. In november wordt vervolgens de begroting in uw raad besproken. Deze is een uitwerking van de besluitvorming bij de zomernota. Er vindt dan niet opnieuw een integrale afweging plaats. Alleen ontwikkelingen die zich ná de zomernota voordoen én budgettaire gevolgen hebben, worden in de gemeentebegroting nog verwerkt.

Opbouw Zomernota
Deze zomernota bestaat uit drie onderdelen:

1. Beleidsbrief
De beleidsbrief vormt het politiek-bestuurlijke kader. Hierin schetsen we onze ambities en richtinggevende keuzes voor Enschede. Dit jaar tegen een achtergrond van financieel lastige omstandigheden. We benoemen de dilemma's waarvoor we stonden en lichten toe hoe we tot keuzes zijn gekomen.

2. Financiële hoofdlijnen 2026–2029
Dit hoofdstuk geeft een toelichting op de stand van zaken van het meerjarige financiële kader. We lichten de uitgangspunten toe waarmee de meerjarenbegroting is opgesteld. Daarbij staan we stil bij ontwikkelingen in het gemeentefonds, loon- en prijsstijgingen, knelpunten, dekkingsmaatregelen en aanpassingen van lokale heffingen. We benoemen ook nog kort de hoofdlijnen van onze strategische investeringsagenda en belangrijkste financiële risico's.

3. Bijlagen
In de bijlagen vindt u een verklarende lijst van gebruikte afkortingen en begrippen.

Routekaarten
Vorig jaar zat in de Zomernota ook een hoofdstuk strategische analyse. Daarin analyseerden we de voortgang op de vier grote strategische opgaven voor de stad: Inclusief, Groen & Duurzaam, Aantrekkelijk en Open Enschede. Dit aan de hand van routekaarten. Vanwege de grote financiële opgave waarvoor we stonden en de grote inspanning die is gezet op het programma Begroting en Organisatie in Balans hebben we ervoor gekozen de routekaarten dit jaar bij de begroting te actualiseren.

1. Beleidsbrief - Koersvast, ook in onzekere tijden;

Van ambitie naar realisatie: zichtbare vooruitgang op het coalitieakkoord
In 2022 gingen we voortvarend aan de slag met het coalitieakkoord "Samen trots op Enschede". In de jaren daarna is veel in gang gezet en gerealiseerd. Zo is een nieuw Integraal Veiligheidsplan vastgesteld waarin de prioriteiten uit het coalitieakkoord zijn vertaald naar concreet gebiedsgericht beleid. Mede dankzij onze inzet binnen de Twenteboard is een toekomstvisie tot 2050 ontwikkeld, waarmee we Twente met succes op de kaart hebben gezet. Dit leidde tot opname in het Nationaal Programma Vitale Regio's. Internationaal is de samenwerking met Münster versterkt, zowel bestuurlijk als tussen universiteiten en ziekenhuizen. Onder de noemer Techland is een grensoverschrijdend programma gestart dat innovatie in energie, gezondheid en technologie stimuleert.

In onze stad zelf blijven we, onder andere via de investeringsagenda, doelgericht bouwen aan een aantrekkelijke, toekomstbestendige stad. Een recente mijlpaal is de aanwijzing van Enschede, samen met Hengelo, als grootschalige woningbouwlocatie door het Rijk. Dit opent de weg voor tienduizend nieuwe woningen in de Spoorzone Hengelo–Enschede en versterkt onze capaciteit om te blijven bouwen aan een bruisende en inclusieve stedelijke leefomgeving. We hebben daarnaast merkbare stappen gezet in de bereikbaarheid van de stad, met onder andere verbetering van de fietsinfrastructuur via de F35 en de verdere ontsluiting van Enschede Oost. Ook hebben we geïnvesteerd in een groener en klimaatbestendiger Enschede, onder meer met de aanleg van de Zuiderspoorbeek en andere maatregelen gericht op vergroening en waterberging. Verder staan projecten zoals de herontwikkeling van het Diekmanterrein, met realisatie van een topsportcampus en nieuw zwembad, en de realisatie van multifunctionele sport- en evenementencluster (MFSA) in de steigers.

Ook in het sociaal domein hebben we grote stappen gezet. Met de nota Onze Jeugd, Onze Zorg geven we jongeren sneller de juiste zorg, verbeteren we de samenwerking in de jeugdketen en versterken we de betrokkenheid van ouders. Met de nota Samen leven, samen zorgen leggen we de basis voor een toekomstbestendige Wmo: sociaal en zorgzaam waar nodig, maar ook doelmatig en collectief waar het kan. We investeren in bestaanszekerheid, gezondheid, huisartsenzorg, opvangvoorzieningen en kansengelijkheid. Met resultaat: er zijn minder huishoudens onder het sociaal minimum, de participatiegraad neemt toe en samenwerking met maatschappelijke partners gaat beter. De netwerksamenwerking Rondkomen met je Inkomen is daarvan een krachtig voorbeeld, met als tastbare uitkomst een gezamenlijke huisvesting van partners en een effectieve, toegankelijke aanpak. Ook de invoering van één overheidsloket draagt bij aan betere en meer toegankelijke dienstverlening voor inwoners.

We zijn trots op wat er is bereikt. We hebben geïnvesteerd in mensen, voorzieningen en verbindingen. In wijkteams, ontmoetingsclusters, onderwijshuisvesting, zorg en het terugdringen van eenzaamheid en armoede. In betere bereikbaarheid, een klimaatbestendige leefomgeving en toegankelijke dienstverlening. Daarmee geven we invulling aan het gezamenlijke streven uit ons coalitieakkoord: een stad waarin iedereen mee kan doen, talenten tot bloei komen en waar ruimte is voor ambitie én aandacht.

De financiële context verandert ingrijpend
Tijdens deze raadsperiode is de financiële situatie wezenlijk gekanteld. In het voorjaar 2023 werd duidelijk dat gemeenten vanaf 2026 met fors minder middelen moeten doen. Het kabinet was van plan een landelijke korting van 4 miljard euro door te voeren op het gemeentefonds. Dat is fors gezien de totale omvang van dat fonds circa 40 miljard euro is. Tegelijkertijd

hebben gemeenten te maken met oplopende tekorten in de Jeugdzorg door een blijvend hoge en groeiende vraag. De landelijke Hervormingsagenda Jeugd moest deze trend doorbreken, maar voldoet (nog) niet aan de verwachtingen. Een onafhankelijke commissie stelt dat structurele oorzaken zoals armoede, prestatiedruk en gezinsstress onvoldoende worden aangepakt. Hierdoor is het onzeker of de landelijke beoogde besparing van 1 miljard euro op Jeugdzorg haalbaar is. Intussen heeft het Rijk dat besparingsdoel wel verhoogd naar 1,8 miljard euro vanaf 2028.

Voor gemeenten betekent dit fors krimpende financiële middelen terwijl de maatschappelijke opgaven op het gebied van woningnood, klimaat, energietransitie, bestaansonzekerheid en zorg juist toenemen. Ook de personeelsschaarste neemt toe. Er is druk van alle kanten.

Enschede vecht voor haar belangen in Den Haag
Het college voert intensief lobby, samen met VNG en G40, en met resultaat. De bezuinigingen op het gemeentefonds wordt deels teruggedraaid en er is sprake van tijdelijke verlichting bij de Jeugdzorg. Toch blijft Enschede vanaf 2026 geconfronteerd met een structureel tekort van 30 miljoen euro, bovenop 20 miljoen uit de vorige begroting. Deze financiële druk dwingt ons om lokale voorzieningen en investeringen te schrappen, waardoor maatschappelijke problemen zoals woningnood, bestaansonzekerheid en zorg onder druk komen te staan. Tegelijkertijd ontbreekt bij het Rijk nog steeds een duurzame en realistische visie op Jeugdzorg en lokale beleidsvrijheid. Wij blijven daarom onvermoeibaar pleiten voor volledig herstel van het gemeentefonds, een houdbaar jeugdzorgstelsel en meer autonomie voor gemeenten om lokaal het verschil te maken. Gemeenten verdienen geen tijdelijke pleisters, maar duurzaam vertrouwen.

Gerichte keuzes zijn onvermijdelijk
We staan aan de vooravond van een nieuwe raadsperiode. Hoewel een beleidsarme begroting gebruikelijk is, dwingt de huidige situatie ons om wél scherpe keuzes te presenteren. Wij leggen u een zorgvuldig en realistisch pakket aan maatregelen voor dat recht doet aan deze complexe context. Hiermee waarborgen we dat we onze ambitie en maatschappelijke doelen blijven realiseren, terwijl we het financieel meerjarenperspectief weer gezond maken. Met dit pakket ontstaat op termijn ook ruimte voor de nieuwe raadsperiode voor eigen accenten. Mits alle voorgenomen maatregelen daadwerkelijk worden gerealiseerd en onze aannames rondom de ontwikkelingen van jeugdgelden zich bevestigen.

Leidende principes als kompas
Aan de voorkant hebben we uw raad gevraagd ideeën en overwegingen mee te geven. We hebben goed geluisterd en zijn gekomen tot zes principes die als kompas fungeren:

1. Zorg voor een toekomstbestendige stad – We blijven gericht investeren in de lange termijn: woningbouw, kansengelijkheid, onderwijs, werkgelegenheid, gezondheid, vergroening en duurzaamheid.
2. Bewaak de ondergrens van de sociale en fysieke basis – We zorgen voor voldoende ondersteuning van kwetsbare inwoners én goed beheer van de openbare ruimte.
3. Voorkom kwetsbaarheid, ondersteun wie dat nodig heeft – We blijven nadrukkelijk verantwoordelijkheid nemen voor wie niet op eigen kracht mee kan komen.
4. Houd de lasten zo laag mogelijk, maar zorg voor voldoende inkomsten – We passen enkel een inflatiecompensatie toe op belastingen met uitzondering van enkele lokale belastingen waar een concrete tegenprestatie tegenover staat.
5. Zorg voor samenhang en maatwerk waar dat meerwaarde heeft – We blijven inzetten op gebiedsgericht werken, integrale dienstverlening en minder verkokering.
6. Onderneem met partners en geef ruimte aan maatschappelijke kracht – We bouwen voort op ‘Open Enschede’ en benutten initiatieven en samenwerking.

Koersvast en zorgvuldig maatregelenpakket
Het maatregelenpakket dat wij uw Raad voorleggen bestaat uit drie onderdelen: beleidsmatige keuzes, organisatieontwikkeling en begrotingsoptimalisaties.

A. Beleidsmatige keuzes
We blijven vasthouden aan de strategische koers en ambities uit het coalitieakkoord, maar maken binnen de opgaven bewust scherpere keuzes:

- *Inclusief Enschede*: We blijven bouwen aan een stad waarin iedereen kan meedoen en gezond kan leven. Investeringen in kansengelijkheid, preventie en een sterke sociale basis blijven essentieel. Met Onze Jeugd, Onze Zorg en Samen Leven, Samen Zorgen verbeteren we de kwaliteit van ondersteuning én versterken we grip op de zorgkosten. We reserveren middelen voor volumegroei en indexatie in de zorg. De eerder aangekondigde bezuiniging op arbeidsmarktparticipatie en bijzondere bijstand (Zomernota 2024) draaien we deels terug, omdat volledige realisatie in de praktijk niet haalbaar blijkt. Tegelijkertijd versoberen we waar het kan en brengen we voorzieningen terug naar het wettelijke minimumniveau (o.a. ROZ, jongerenregeling, Vizier). Zo behouden we de balans tussen financiële noodzaak en bescherming van de sociale basis.
- *Groen & Duurzaam Enschede*: Binnen deze opgave hebben we gekozen voor terughoudendheid in de bezuinigingen. De energietransitie en het Groenambitieplan blijven onverminderd prioriteit — beide zijn cruciaal voor de leefbaarheid van onze stad op lange termijn. Wel stoppen we met de gebiedsgerichte aanpak voor het landelijk gebied, vanwege het ontbreken van heldere landelijke kaders.
- *Aantrekkelijk Enschede*: We blijven gericht investeren in woningbouw, werkgelegenheid en maatschappelijke en culturele voorzieningen. Via de investeringsagenda dragen we bij aan structurele verbeteringen: van betaalbare woningen en toekomstbestendige wijken tot een aantrekkelijke stad en sterke lokale economie. In financieel zwaardere tijden doorgaan met investeren voorkomt stilstand en verstevigt de ruimtelijke en sociale basis van Enschede. De intensivering van het evenementenbeleid draaien we deels terug, waarbij we zoveel mogelijk vasthouden aan de kaders van de vastgestelde evenementennota. We schrappen ondersteunende budgetten voor organisatoren en kijken kritisch naar onze organisatie en financiering rondom citymarketing.
- *Open Enschede*: De dienstverlening blijft grotendeels intact, wel verkorten we de openingstijden van het KCC enigszins. Participatie wordt meer gefinancierd vanuit projecten, zodat inwoners betrokken blijven. Een open en transparante overheid blijft voorop staan. Hier hebben we nog een stap te zetten, bijvoorbeeld in het actief openbaar maken van informatie. Onze organisatie is daar onvoldoende op ingericht. In deze zomernota geven we een extra impuls aan ons informatiebeheer en archivering.

B. Organisatieontwikkeling
We investeren in een efficiënte, wendbare en toekomstgerichte ambtelijke organisatie. Met meer uitstroom door pensionering in het vooruitzicht, komt behoud van kennis en ervaring onder druk. Door in te zetten op modernisering en aantrekkelijk werkgeverschap behouden we cruciale expertise. We versimpelen processen, benutten digitalisering, beperken externe inhuur en versterken concernsturing. Beleid en uitvoering brengen we dichter bij elkaar. Door werkprocessen te vereenvoudigen en teams te versterken, verlagen we de werkdruk, verbeteren we de werk-privébalans en vergroten we de duurzame inzetbaarheid. Verjonging in het loongebouw en herverdeling van taken dragen bij aan een toekomstbestendige organisatie. De structurele besparing bedraagt naar verwachting 7,6 miljoen euro. Op basis van deze zomernota verwachten we circa 50 fte van werk naar werk te begeleiden.

C. Begrotingsoptimalisaties

Tot slot treffen we financieel-technische maatregelen die voortkomen uit meevallers, striktere begrotingsdiscipline en slim gebruik van bestaande ruimte binnen de kaders. Dit levert extra financiële ruimte op, zonder ingrijpende beleidskeuzes.

Van BOB naar borging

Het traject Begroting en Organisatie in Balans (BOB) is in 2023 gestart om de oplopende werkdruk te verlagen én een structureel sluitende begroting te realiseren. De uitvoering vond plaats langs zes inhoudelijke lijnen, gericht op:

1. Snelle financiële verbetering vanaf 2025
2. Beheersing van zorggebruik en -kosten
3. Balans tussen opgave en inzet bij stedelijke ontwikkeling
4. Verscherping van de bedrijfsvoeringsagenda
5. Realisme en deregulering in beleid
6. Verlaging van werkdruk

   In de Zomernota 2024 zijn de opbrengsten van lijn 1 en 2 verwerkt. Toen was de financiële opgave afgedekt. Met het oog op een verder oplopend tekort vanaf 2026 zijn later twee extra lijnen toegevoegd:

7. Invulling van het VNG-begrotingsadvies
8. Verkenning van alternatieve oplossingsrichtingen

In deze Zomernota landen de lijnen 3 t/m 8:

- Lijn 7, mede ondersteund door bestuurlijke lobby, leidde tot een eerste bijstelling van het Rijksmiddelenkader voor jeugdzorg, nog onvoldoende maar een stap in de goede richting.
- Lijn 8 vormt de basis voor de scherpe keuzes die nu worden voorgelegd deze nota.
- Lijnen 3 t/m 6 zijn geborgd in de ingezette organisatieontwikkeling. De uitvoering ligt bij de concerndirectie en richt zich op procesvereenvoudiging, taakherverdeling, prioritering en digitale versterking. Deze maatregelen dragen bij aan structurele besparingen en verlaging van de werkdruk.

Met deze zomernota is het BOB-traject afgerond. De ingezette lijnen worden voortgezet binnen de reguliere sturing en zijn verankerd in de organisatie.

Trots op wat is, klaar voor wat komt

De Zomernota 2025 vormt het sluitstuk van deze raadsperiode. We kijken terug op een periode waarin, ondanks grote onzekerheden en financiële druk, stevig is geïnvesteerd in de stad en belangrijke stappen zijn gezet op onze strategische opgaven. Daar mogen we trots op zijn. Tegelijkertijd konden we niet wegkijken van de realiteit: om onze koers vast te houden, was een stevige herijking onvermijdelijk. Met deze Zomernota maken we gerichte en moeilijke keuzes die nodig zijn om de financiën op orde te brengen én toekomstbestendig te blijven. Daarmee leggen we een solide basis voor de volgende raadsperiode met ruimte voor eigen accenten en keuzes, mits alle voorgenomen maatregelen daadwerkelijk worden gerealiseerd.

2. Financiële hoofdlijnen 2026-2029

In dit hoofdstuk presenteren we het middelenkader voor de periode 2026–2029. De financiële opgave is fors. Het kabinet-Rutte IV heeft vanaf 2026 een structurele korting van 4 miljard euro op het gemeentefonds doorgevoerd. Daarnaast zijn de middelen voor jeugdzorg al jaren ontoereikend. Onze begroting staat daardoor onder aanzienlijke druk.

Enschede heeft een actieve rol gespeeld in de lobby richting het Rijk – met resultaat. Het huidige kabinet heeft het zogenoemde ‘ravijn’ deels afgezwakt en de druk op de jeugdzorg op korte termijn verlicht. Dat is een belangrijke stap, maar de structurele opgave blijft groot. Per saldo resteert vanaf 2026 nog steeds een uitname van 1,9 miljard euro uit het gemeentefonds. De opgave voor jeugdzorg is weliswaar op korte termijn kleiner maar per 2028 wel verhoogd van 1 miljard euro naar 1,8 miljard euro.

Tegen deze achtergrond is eind 2023 het traject Begroting en Organisatie in Balans gestart. In de volle breedte van de begroting is gezocht naar scherpe keuzes. Uw raad is actief betrokken bij het opstellen van een afwegingskader. Op basis daarvan heeft het college een samenhangend pakket aan maatregelen opgesteld. Dit leidt tot een structureel sluitende begroting over de gehele periode 2026–2029, met evenwicht tussen structurele baten en lasten. In 2026 en 2027 doen we nog wel incidenteel een beroep op de reserves.

Deze begroting kent ook risico’s. Zo gaan we er vanuit dat bijna 9,6 miljoen euro aan rijksbezuinigingen op jeugdzorg voor Enschede budgetneutraal uitpakt. In paragraaf 2.2 gaan we hier dieper op in. Daarnaast moeten alle voorgestelde maatregelen daadwerkelijk worden gerealiseerd. Een groot deel zelfs al op korte termijn. Dit vraagt om actieve opvolging en bestuurlijke discipline. Mochten zich hierop tegenvallers voordoen dan kunnen onze reserves als remweg fungeren. Door solide financieel beleid de afgelopen jaren zijn die op orde.

Met deze zomernota zetten we een belangrijke stap. Ondanks de forse financiële druk vanuit het Rijk is het gelukt een financieel houdbare begroting op te stellen. De komende periode is cruciaal om dit perspectief ook daadwerkelijk waar te maken.

Middelenkader 2026-2029 (x miljoenen euro)	2026	2027	2028	2029
Saldo Gemeentebegroting 2025-2028	-24,8	-19,4	-9,5	-5,3
Gemeentefonds (inclusief vergoeding Jeugd	13,5	12,7	8,8	10,1
Loon- en prijscompensatie 2026-2029	-1,0	-4,4	-7,5	-7,6
Knelpunten	-16,6	-14,8	-14,5	-13,8
Prioriteiten	0,0	0,0	0,0	0,0
Dekkingsmaatregelen	16,4	18,7	21,7	22,5
Lokale belastingen	3,0	3,7	3,7	3,7
Saldo middelenkader 2026-2029	**-9,5**	**-3,5**	**2,7***	**9,6***
Structureel saldo 2026-2029	0,2	4,1	6,2*	9,9*
Weerstandsratio o.b.v. actuele middelenkader 2026-2029	1,45	1,38	1,21	1,15

* Let op, binnen dit saldo zitten ook stelposten rondom jeugdzorg van 9,6 miljoen euro. Daarbij verwachten we dat de provinciale toezichthouder voor 1 van die stelposten (5,7 miljoen euro indexatie hervormingsagenda) mogelijk een correctie toepast in haar oordeel. In paragraaf 2.2 wordt toegelicht waarom wij deze stelpost toch opnemen.

2.1. Uitgangspunten financieel beleid

Voor deze Zomernota 2025 zijn de volgende grondslagen en uitgangspunten gehanteerd:

Omschrijving	Grondslag
1. Lonen en sociale lasten - indexatie 2026	2,0%
2. Prijzen - indexatie 2026	2,1%
3. Algemene uitkering	Meicirculaire 2025
4. Lokale belastingen	4,0% (inflatiecorrectie op basis van 4-jarig gemiddelde)
5. Overige lokale heffingen: - Rioolheffing - Afvalstoffenheffing en overige heffingen	Inflatiecorrectie & maximaal kostendekkend
6. Omslagrente	1,5%

Toelichting op uitgangspunten financieel beleid:

1. en 2. Loon en prijs indexaties 2026

We moeten rekening houden met stijgende lonen en prijzen vanaf 2026. Voor de prijsindexatie sluiten we aan bij de ramingen van het Centraal Planbureau en gaan we uit van 2,1%. Voor de loonontwikkeling hanteren we de recent afgesloten cao gemeenten, die loopt van 1 april 2025 tot en met 1 april 2027. Deze cao bevat een loonstijging van in totaal 7% tot 8,5% voor de lagere loonschalen. De verhoging wordt stapsgewijs doorgevoerd: 2,0% per 1 april 2025, 1,85% per 1 oktober 2025, een nominale verhoging van 35 euro per 1 januari 2026, 1,25% per 1 juli 2026 en 1,6% per 1 januari 2027. Door deze gefaseerde opbouw komt de netto loonstijging voor 2026 uit op 2,0%.

In paragraaf 2.3 gebruiken we deze indexatiepercentages om het beslag op de begroting in beeld te brengen. Conclusie is dat een financieel knelpunt ontstaat. Dit doordat in eerdere jaren al een beroep is gedaan op gereserveerde middelen als gevolg van de hoge inflatie.

3. Algemene uitkering

Conform de financiële verordening wordt de begroting gebaseerd op de meicirculaire van dit jaar en alle circulaires daarvoor. De septembercirculaire 2025 wordt niet meegenomen en pas verwerkt bij de volgende zomernota. Hierdoor sturen we slechts 1 keer per jaar bij op het saldo van alle circulaires die in een jaar uitkomen. Dat geeft rust in het bestuurlijke proces.

4. Lokale belastingen

De lokale belastingen worden geïndexeerd op basis van de inflatie die voorzien wordt in het centraal economisch plan. Daarbij kijken we naar de gemiddelde inflatie over 4 jaren. Dit in lijn met het coalitieakkoord om eventuele exorbitante stijgingen af te vlakken.

5. Overige lokale heffingen

De tarieven voor leges en retributies (onder andere afvalstoffen- en rioolheffing) worden bepaald op grond van de begrote kosten en de afgesproken 100% kostendekkendheid. Tariefaanpassingen zijn daarmee een resultante van kostenontwikkelingen.

6. Omslagrente

De omslagrente is de gemiddelde rente van leningen die wij als gemeente hebben aangetrokken en aan investeringen in rekeningen worden gebracht. Deze kunnen we gelijk houden op 1,5%. Dit doordat de gemiddelde rente van onze leningenportefeuille laag is en voorlopig geen nieuwe leningen nodig zijn.

2.2. Gemeentefonds

Het gemeentefonds is veruit de grootste inkomstenbron van de gemeente Enschede. Veranderingen daarin hebben grote invloed op onze financiële positie. Onderstaande tabel geeft de mutaties weer sinds de vorige begroting. Opgemerkt wordt dat in de meicirculaire 2025 zowel een algemeen accres (toename gemeentefonds) alsook een reparatie vanuit het Rijk op het ravijn en Jeugdzorg zit. Deze hebben we apart inzichtelijk gemaakt.

Gemeentefonds ontwikkeling (in 1.000 euro)	2026	2027	2028	2029
Septembercirculaire 2024	-1.124	-1.436	-2.242	-2.852
Decembercirculaire 2024	916	1.544	2.181	2.836
Meicirculaire 2025*	3.894	4.319	4.391	5.263
Vergoeding Jeugd	9.823	8.266	4.490	4.872
Saldo accres gemeentefonds (inclusief afdracht Jeugd)	**13.509**	**12.693**	**8.820**	**10.119**

* BZK meldt dat in de meicirculaire nog een fout zit die een kleine afwijking geeft. Dit nemen we mee in de begroting.

Toelichting belangrijkste ontwikkelingen gemeentefonds:

1. Structurele korting op het gemeentefonds

Het kabinet Rutte IV heeft een structurele korting van 4 miljard euro per 2026 doorgevoerd. Deze generieke uitname is niet gekoppeld aan inhoudelijke keuzes en daarmee feitelijk een platte greep in de kas van gemeenten. Gemeenten hebben zich hier stevig tegen verzet. In de voorjaarsnota's van 2023 en 2024 is voor circa 1,7 miljard euro gerepareerd, onder andere door het afschaffen van de in 2015 onterecht doorgevoerde opschalingskorting van 975 miljoen euro. In de voorjaarsnota 2025 is aanvullend 0,4 miljard euro gerepareerd. Per saldo resteert er nog steeds een structurele korting van 1,9 miljard euro. Voor Enschede betekent dit een aanzienlijke daling van de algemene uitkering in de jaren na 2025.

2. Jeugdzorg

De jeugdzorg in Nederland staat al jaren onder grote druk. Sinds de decentralisatie is het aantal jongeren dat jeugdhulp ontvangt fors gestegen: landelijk krijgt één op zeven jongeren een vorm van ondersteuning. Tegelijkertijd ervaren jongeren dat passende hulp vaak te laat beschikbaar is. Gemeenten moeten zorg bieden, maar onder lastige omstandigheden: met oplopende tekorten, personeelsschaarste en een systeem dat vastloopt.

In 2023 is daarom de Hervormingsagenda Jeugd 2023–2028 gestart, met als doel passende hulp voor de meest kwetsbare jongeren, meer focus op preventie, minder bureaucratie en betere samenwerking met onderwijs, ggz en bestaanszekerheid. Een onafhankelijke deskundigencommissie oordeelde onlangs dat deze agenda weliswaar noodzakelijk is, maar niet voldoende. De focus ligt te veel op het anders organiseren van zorg waar een bredere benadering nodig is. Niet alleen de jeugdzorg, maar het hele jeugdbeleid moet op de schop. Armoede, prestatiedruk, woonproblemen en gezinsstress vragen om een overstijgende aanpak. De commissie pleit voor meer veerkracht in gezinnen, versterking van lokale ondersteuning en een brede maatschappelijke dialoog over opvoeden en opgroeien.

Ook financieel zijn er zorgen. De commissie is niet overtuigd dat de beoogde besparing van 1 miljard euro wordt gerealiseerd. Het ontbreekt aan inzicht in wat werkt. Er zijn geen goede data, indicatoren of monitoring. Sturen op geld is nu sturen in de mist. De commissie stelt voor om besparingen tot 2028 als PM-post in de Rijksbegroting op te nemen. Onrealistische financiële druk mag een gezonde transformatie niet blokkeren. Daarnaast moet er een nieuw financieringsmodel komen met passende bekostiging voor specialistische zorg. Indexatie van jeugdzorgkosten moet aansluiten bij de ontwikkeling van de zorguitgaven in Nederland.

Het kabinet heeft deze adviezen deels overgenomen. Vanaf 2025 zijn 2 posten structureel toegevoegd aan het gemeentefonds. Allereerst 400 miljoen euro reparatie op de terugval van het gemeentefonds voor het deel Jeugdzorg. Verder 414 miljoen euro structureel voor 50% van het tekort op Jeugdzorg dat voor rekening van het Rijk komt. Ook is voor 2026–2027 incidenteel 1 miljard euro beschikbaar gesteld om het ingroeipad van de hervormingsagenda te verlengen tot 2028. Tegelijkertijd verhoogt het kabinet de structurele besparingsdoelstelling op Jeugdzorg met 800 miljoen euro naar 1,8 miljard euro en is de indexatiesystematiek niet aangepast. Dit betekent verlichting op korte termijn, maar een zwaardere opgave vanaf 2028. Het eindadvies van de deskundigencommissie is naar voren gehaald en wordt in 2027 verwacht. Tot die tijd blijft de bekostiging van Jeugdzorg op langere termijn onzeker.

Gezien alle onzekerheden moeten we aannames doen over hoe baten en lasten jeugdzorg zich gaan ontwikkelen. De VNG en de provinciale toezichthouder hanteren daarbij andere kaders. De VNG gaat uit van volledige compensatie vanaf 2028, terwijl de provincie stelt dat gemeenten voor 1,5 miljard euro aan bezuinigingen aan de lat staan. Enschede kiest een evenwichtige benadering. We veronderstellen niet dat alle tekorten worden gecompenseerd, maar nemen ook niet het volledige risico op ons. De eenzijdig verhoogde bezuinigingsopgave is onvoldoende onderbouwd. Zolang het eindadvies van de deskundigencommissie ontbreekt achten wij terughoudendheid gepast. Daarom ramen we stelposten met een omvang van 9,6 miljoen euro (waarin we de indexatie hervormingsagenda als budgetneutraal beschouwen). Deze inschatting sluit aan bij de bestuurlijke realiteit én financiële onzekerheid op dit dossier.

3. Wijziging accressystematiek
De jaarlijkse groei van het gemeentefonds wordt ook wel het accres genoemd. Tot 2023 werd deze bepaald op basis van de uitgavenontwikkeling van het Rijk (de zogeheten ‘trap-op/trap-af’-systematiek). Sinds 2024 is deze systematiek gewijzigd: het accres wordt nu gebaseerd op de ontwikkeling van het bruto binnenlands product (BBP). Deze nieuwe systematiek sluit onvoldoende aan bij de feitelijke kostenontwikkeling van gemeenten, met name in het sociaal domein. De volumegroei van taken zoals jeugdzorg en Wmo is structureel hoger dan de BBP-groei en staat los van conjuncturele schommelingen. Bovendien kent de BBP-raming van het CPB aanzienlijke onzekerheden. In de afgelopen jaren werd de economische groei steevast te laag ingeschat. Door het ontbreken van nacalculatie leidt dit tot een structureel nadeel. De VNG raamt dit verlies op circa 400 miljoen euro per jaar voor alle gemeenten samen.

4. Afschaffing specifieke uitkeringen en korting bij overheveling
Het kabinet heeft het voornemen uitgesproken om een groot aantal specifieke uitkeringen (SPUK’s) af te schaffen en onder te brengen in de algemene uitkering van het gemeentefonds. De bedoeling is om hiermee de bestedingsvrijheid van gemeenten te vergroten en de verantwoordingslast te beperken. In de praktijk gaat dit echter gepaard met een generieke korting van 10% op het totaalbedrag dat wordt overgeheveld. Dat betekent mogelijk een aanzienlijke structurele vermindering van beschikbare middelen. De VNG heeft hierover haar zorgen geuit en bepleit dat een dergelijke stelselwijziging plaats zou moeten vinden zonder generieke korting. Daarbij ziet het ernaar uit dat voorlopig nog slechts een beperkt aantal spuk’s ook daadwerkelijk overgaat naar het gemeentefonds.

5. Herijking verdeelmodel gemeentefonds
Jaarlijks wordt via het gemeentefonds circa 40 miljard euro verdeeld over gemeenten. Dit op basis van een verdeelmodel met verschillende maatstaven (zoals bevolkingssamenstelling, sociaaleconomische kenmerken en centrumfunctie). Vanaf 2023 is dit model herijkt voor een eerlijkere verdeling van middelen. Voor Enschede pakt deze herverdeling per saldo gunstig uit, onder andere door onze sterke centrumfunctie en relatief zwakke sociaaleconomische structuur. De invoering van het nieuwe verdeelmodel verloopt gefaseerd. Gemeenten

ontvangen het nadeel of voordeel niet in één keer, maar via een zogenoemd ingroeipad, met een maximum van 37,50 euro per inwoner per jaar. Enschede heeft vanaf 2025 nog 6,50 euro per inwoner tegoed. De volgende stap in het ingroeipad is echter uitgesteld tot 1 januari 2027. Voor die tijd wordt het verdeelmodel opnieuw geactualiseerd op basis van data uit 2025. Daarom is het resterende ingroeipad nog niet verwerkt in ons middelenkader.

2.3. Loon- en prijscompensatie

In de meerjarenbegroting moet ruimte worden gereserveerd voor loon- en prijsstijgingen. In paragraaf 2.1 is reeds toegelicht dat we voor 2026 rekenen met 2,0% loonindexatie en 2,1% prijsindexatie. Voor 2027 en verder is op dit moment nog niet duidelijk hoe hoog de loon- en prijsstijgingen dan zullen zijn. Daarom rekenen we voor 2027 en verder op dit moment met een loon- en prijsstijging die rond het 20-jarig gemiddelde ligt. Hiermee ontstaat een tekort in de stelpost loon- en prijscompensatie welke meegenomen wordt in het middelenkader.

Loon- en prijsontwikkelingen (in 1.000 euro)	2026	2027	2028	2029
1. Beschikbaar in stelpost loon- en prijscompensatie	10.777	21.341	32.151	32.078
2. Toevoeging aan stelpost 2029 (3,17% loon & 2,11% prijs)				13.929
Beschikbaar in stelpost loon- en prijscompensatie	**10.777**	**21.341**	**32.151**	**46.007**
3. Onttrekking uit stelpost 2026 (2,0% loon & 2,1% prijs)	-11.770	-11.803	-11.819	-11.847
4. Onttrekking uit stelpost 2027-2029 (3,17% loon & 2,11% prijs)		-13.929	-27.858	-41.787
Benodigd uit stelpost loon- en prijscompensatie	**-11.770**	**-25.732**	**-39.677**	**-53.634**
Saldo loon- en prijsontwikkelingen	**-993**	**-4.391**	**-7.526**	**-7.627**

Toelichting op loon- en prijsontwikkelingen

1. Beschikbaar in stelpost loon- en prijscompensatie
Elk jaar reserveren we een deel van het accres op het gemeentefonds op een stelpost loon- en prijscompensatie om over 4 jaren de loon- en prijsstijgingen te kunnen opvangen. Dat is de afgelopen jaren ook gebeurd voor de loon- en prijsstijgingen in 2026 tot en met 2028. Helaas was de afgelopen jaren sprake van een hoge inflatie waardoor de lonen en prijzen hard zijn gestegen. Aanvullend is de organisatie over deze periode gegroeid. Dit betekent dat we al een aanspraak hebben moeten doen op de middelen die beschikbaar waren in de stelpost loon- en prijscompensatie. Per saldo resteert voor de periode 2026 tot en met 2028 totaal 32 miljoen euro om loon en prijsstijgingen op te vangen.

2. Toevoeging aan stelpost voor 2029
De komende begroting reserveren we uit het accres op het gemeentefonds een bedrag op de stelpost loon- en prijscompensatie om de stijging in lonen en prijzen in 2029 op te vangen. Zoals ook in paragraaf 2.2 benoemd gaat dat om een bedrag van 13,9 miljoen euro. Daarbij is rekening gehouden met een 20-jarig gemiddelde loonstijging (3,17%) en prijsstijging (2,11%).

3. Onttrekking uit stelpost voor 2026
Zoals reeds toegelicht in paragraaf 2.1 leidt de doorrekening van de nieuwe Cao gemeenten voor 2026 tot een netto loonstijging van 2%. Aanvullend wordt gerekend met 2% prijsstijging op basis van de inschatting vanuit het Centraal Economisch Planbureau. Binnen dit bedrag is ook de loon- en prijscompensatie voor Gemeenschappelijke Regelingen en verbonden partijen meegenomen. In de begroting 2025 is voor 2026 en verder als dekkingsmaatregel opgevoerd dat bij gemeenschappelijke regelingen voor 500.000 euro nacalculatie op loon- en prijscompensatie zou plaatsvinden. Dat heeft inmiddels plaatsgevonden en daarmee is deze stelpost komen te vervallen.

De gemeente past dezelfde loon- en prijsindexaties toe op de budgetten van gesubsidieerde instellingen in het culturele en sociale domein. Deze instellingen vallen echter vaak onder andere cao's dan de Cao Gemeenten. Daardoor ontstaan op korte termijn verschillen tussen de gemeentelijke indexatie en de daadwerkelijke loonontwikkeling. Zo lag de loonstijging in cao's als Kunsteducatie, Sociaal Werk, Jeugdzorg en Zorg & Verpleging recent hoger dan bij gemeenten, wat leidde tot onvoldoende compensatie voor partners. Extra bijspringen is lastig, omdat het Rijk ons alleen indexeert op basis van de overheidssector. Vorig jaar is daarom eenmalig extra gecompenseerd. Uit analyse blijkt echter dat deze verschillen zich op lange termijn uitmiddelen: in sommige jaren ontstaat overcompensatie, in andere ondercompensatie. Per saldo is het patroon evenwichtig.

4. Onttrekking uit stelpost voor 2027 - 2029
Voor de periode 2027 tot en met 2029 is op dit moment nog niet bekend hoe hard de lonen en prijzen stijgen. We zorgen dat in de stelpost loon- en prijscompensatie in ieder geval genoeg financiële ruimte zit om een 20-jarig gemiddelde loon- (3,17%) en prijscompensatie (2,11%) op te kunnen vangen. Daarom is 13,9 miljoen euro per jaar nodig in de stelpost.

2.4. Knelpunten

Net als voorgaande jaren zijn er ook dit jaar enkele financiële knelpunten die meegenomen moeten worden. Daarbij wordt conform afgesproken spelregels nauwgezet beoordeeld of een knelpunt zogenaamd O&O is, onvermijdelijk en onuitstelbaar. De onderstaande onderwerpen zijn zodoende meegenomen in de financiële opgave. Ze zijn te verdelen in 3 categorieën:

- Knelpunten die zijn ontstaan door de hoge inflatie van afgelopen jaren. Op de genoemde onderwerpen is dit niet op te vangen binnen bestaande budgetten.
- Knelpunten gerelateerd aan volumeontwikkeling. Door een onontkoombare toename van het volume bij bijvoorbeeld jeugd of Wmo nemen de kosten ook toe.
- Overige knelpunten, waaronder wettelijke vereisten, digitalisering / IT en bij verbonden partijen.

De knelpunten hebben een structureel of incidenteel karakter. Structurele baten en lasten (S) zijn baten en lasten die jaarlijks in de begroting, meerjarenraming en jaarrekening zijn opgenomen. Bij incidentele baten en lasten (I) gaat het om eenmalige zaken of (meerjarige) projecten/subsidies die eveneens het karakter van tijdelijkheid met een eindig doel hebben.

Programma	Knelpunt (in 1.000 euro)	I/S	2026	2027	2028	2029
V&S	1. Loon- en prijsstijging tarieven Jeugd	S	765	765	765	765
V&S	2. Indexatie vervoer Jeugdhulp	S	-14	-14	-14	-14
V&S	3. Loon- en prijsstijging tarieven WMO Begeleiding & Dagbesteding	S	290	290	290	290
V&S	4. Loon- en prijsstijging tarieven WMO Huishoudelijke Ondersteuning	S	180	180	180	180
V&S	5. Loon- en prijsstijging tarieven WMO Hulpmiddelen	S	25	25	25	25
V&S	6. Hulpmiddelen (omd vervoer - cvv vervoer)	S	-42	-42	-42	-42
V&S	7. DierenOpvangCentrum/Dierenwelzijn	S	0	35	55	55
DWLW	8. Indexatie budget investeringsagenda	S	168	341	519	703
DWLW	9. Aanbesteding schoonmaak	S	150	150	150	150
	Totaal knelpunten inflatie gerelateerd		**1.522**	**1.730**	**1.928**	**2.112**

Programma	Knelpunt (in 1.000 euro)	I/S	2026	2027	2028	2029
V&S	10. Autonome groei Jeugdhulp - volume	S	3.000	3.000	3.000	3.000
V&S	11. Toename volume vervoer naar onderwijs	I	480	0	0	0
V&S	12. Overheveling voorzieningen vanuit MO naar lokale WMO (KamerRaad-Surplus-Nazorg)	S	750	600	600	600
DWLW	13. Areaaluitbreiding Openbare Ruimte	S	321	321	321	359
F&O	14. Areaal bedrijfsvoering	S	870	870	870	870
	Totaal knelpunten volume gerelateerd		**5.421**	**4.791**	**4.791**	**4.829**
V&S	15. Uitname GF (DU Jeugd) SPUK - vsv	I	793	0	0	0
V&S	16. Rijksbudget voor Inburgering onvoldoende	S	550	0	0	0
V&S	17. Offensief begroten Bijzondere Bijstand niet volledig realiseerbaar	S	250	250	250	250
V&S	18. Autonome groei Jeugdhulp - verzwaring zorgintensiteit	S	3.200	3.200	3.200	3.200
V&S	19. Samen Twente	S	95	344	344	344
V&S	20. Uitstel van afschaffing abonnementstarief Huishoudelijke Hulp	I	210	0	0	0
V&S	21. Verruiming regeling individuele studietoeslag	I	500	0	0	0
V&S	22. Offensief begroten P-budget niet realiseerbaar	S	1.000	1.000	1.000	1.000
DWLW	23. Graven onder de omgevingswet en uitvoering crow 400	S	50	50	50	50
DWLW	24. Applicatie/Functioneel beheerder Totallink	S	115	115	115	115
DWLW	25. Dekking 1 Fte Planjurist	S	120	120	120	120
DWLW	26. Technische vervanging en onderhoud speeltoestellen	S	0	310	381	451
DWLW	27. Inpassen evenementen op basis van planologisch kader in het omgevingsplan	I	80	80	0	0
DWLW	28. Omgevingsdienst Twente	S	250	250	250	250
DWLW	29. Digitalisering verkeersborden en aanschaf applicatie ten behoeve van wegen en mobiliteit	S	50	50	50	50
DWLW	30. Digitaal Stelsel Omgevingswet	S	194	221	246	246
DWLW	31. Technology Base Twente	S	-6	148	72	-374
S&B	32. Continueren beheer subsites	S	65	65	65	65
S&B	33. Functioneel beheer PgaX	S	100	100	100	100
S&B	34. Budget gemeenteraadsverkiezingen	I	450	0	0	0
F&O	35. Informatiebeheer / Zaakgewijs werken op orde	S	600	1.000	1.000	1.000
F&O	36. Informatiebeheer / Zaakgewijs werken op orde	I	1.000	1.000	500	0
	Totaal knelpunten overig		**9.666**	**8.303**	**7.743**	**6.867**
	Totaal alle knelpunten		**16.609**	**14.824**	**14.462**	**13.808**

Toelichting op de knelpunten

1. Loon- en prijsstijging tarieven Jeugd
Indexatie vindt plaats op basis van de gemeentelijke loon- en prijsindexatie. Voor 2025 was dit 3,19% (obv 90%loon en 10% prijsgevoeligheid). De feitelijke indexering in 2025 bedraagt 3,94% op basis van de inkoopafspraken 2025. Dit tekort in percentage (0,75%) kan niet binnen de bestaande budgetten worden opgevangen.

2. Indexatie vervoer Jeugdhulp
Indexatie vindt plaats op basis van de gemeentelijke loon- en prijsindexatie. Voor 2025 is deze index 3,19% (op basis van 100% prijsgevoeligheid). De feitelijke indexering is gekoppeld aan de NEA-index en deze bedraagt 1,5%. Daardoor ontstaat een voordeel in percentage van (1,69%).

3. Loon- en prijsstijging tarieven WMO Begeleiding & Dagbesteding
Indexatie vindt plaats op basis van de gemeentelijke loon- en prijsindexatie. Voor 2025 was dit 3,19% (obv 90%loon en 10% prijsgevoeligheid). De feitelijke indexering in 2025 bedraagt 3,94% op basis van de inkoopafspraken 2025. Dit tekort in percentage (0,75%) kan niet binnen de bestaande budgetten worden opgevangen.

4. Loon- en prijsstijging tarieven WMO Huishoudelijke ondersteuning
Indexatie vindt plaats op basis van de gemeentelijke loon- en prijsindexatie. Voor 2025 was dit 3,19% (obv 90%loon en 10% prijsgevoeligheid). De feitelijke indexering in 2025 bedraagt 3,94% op basis van de inkoopafspraken 2025. Dit tekort in percentage (0,75%) kan niet binnen de bestaande budgetten worden opgevangen.

5. Loon- en prijsstijging tarieven WMO Hulpmiddelen
Indexatie vindt plaats op basis van de gemeentelijke loon- en prijsindexatie. Voor 2025 is deze index 3,19% (op basis van 90% loon en 10% prijsgevoeligheid). De feitelijke indexering is gekoppeld aan de CEP index September '24 (hulpmiddelen) en deze bedraagt 3,5%. Daardoor ontstaat een nadeel in percentage van (0,31%) wat niet opgevangen kan worden binnen de bestaande budgetten.

6. Hulpmiddelen (omd vervoer - cvv vervoer)
Indexatie vindt plaats op basis van de gemeentelijke loon- en prijsindexatie. Voor 2025 is deze index 3,19% (op basis van 100% prijsgevoeligheid). De feitelijke indexering is gekoppeld aan de NEA-index en deze bedraagt 1,5%. Daardoor ontstaat een voordeel in percentage van (1,69%).

7. DierenOpvangCentrum/Dierenwelzijn
Het ophalen, opvangen en herplaatsen van zwerf- en gewonde dieren is een wettelijke verplichting. De gemeente Enschede voldoet aan deze verplichting, door het DierenOpvangCentrum (DOC) in Enschede de opdracht te geven deze taken uit te voeren. Hier is momenteel circa 300.000 euro per jaar mee gemoeid.
Het DOC en de dierenambulance vallen onder de landelijke Dierenbescherming. Zij werken al jaren onder de kostprijs waarbij de landelijke Dierenbescherming het tekort aanvult. Dit tekort groeit door stijgende kosten (denk aan kosten dierenarts, dierenvoeding, personeelslasten, brandstof en verzekeringen dierenambulance etc). Dit is financieel niet meer houdbaar. Het DierenOpvangCentrum vraagt ons daarom in stappen naar een kostendekkende vergoeding te komen – het is hun bedoeling dat ze vanaf 2028 (structureel) op een kostendekkend tarief uitkomen.

Deze opdracht omvat overigens niet het vervoer van kadavers als gevolg van vogelgriep. De afgelopen jaren hebben we dit wel bij gebrek aan een alternatief door het DOC uit laten voeren, maar deze werkzaamheden maken geen vast onderdeel uit van de opdracht aan het DOC. De kosten dus ook niet. Onderzocht wordt nog hoe we dit structureel goed kunnen organiseren.

8. Indexatie budget investeringsagenda
In de strategische investeringsagenda is geen indexatie op het basisbudget van 5,6 miljoen euro opgenomen. Dit heeft tot gevolg dat projecten die vertragen meteen financieel niet langer gedekt zijn. Dit als gevolg van de jaarlijkse prijsstijgingen door inflatie. De reeks moet met de jaarlijkse index verhoogd worden. Het uitgangspunt is een jaarlijks percentage van 3%.

9. Aanbesteding schoonmaak
De aanbesteding van de schoonmaakdienstverlening is conform verwachting hoger uitgevallen dan bij de vorige contractpartner. Dit heeft mede te maken met CAO- en prijsstijgingen. Het nieuwe bestek is uitgebreid ten opzichte van het vorige contract met als doel duurdere regieschoonmaak te beperken. Dit knelpunt is enkel bepaald op basis van het nieuwe bestek en is bestemd voor de budgetten van Facilitairbedrijf, Vastgoedbedrijf, en Exploitatie Maatschappelijk Vastgoed. Eventuele schoonmaak op regiebasis is hierin niet meegenomen, omdat er door de uitbreiding van het bestek geen goede inschatting gemaakt kan worden op de nieuwe omvang. Mocht dit toch een aanzienlijke post worden, dan zal hiervoor in de zomernota 2026 een nieuw knelpunt worden ingediend.

10. Autonome groei Jeugdhulp
In 2024 zijn de "autonome kosten" voor Jeugdhulp verder opgelopen door enerzijds volumestijging (3,5%) en anderzijds een stijging van de gemiddelde zorgkosten per kind (los van tariefeffecten). Vanuit de afgelopen jaren is gebleken dat de volumestijging structureel van aard is en dat wordt ook bevestigd vanuit de diverse recente onderzoeken.

11. Toename volume vervoer naar onderwijs
De vervoersbewegingen rondom het taalonderwijs zijn sterk gestegen. Enerzijds door het toegenomen volume van statushouders, asielinstroom en expats. Anderzijds door het openen van een 2e locatie in Glanerbrug waardoor het aantal vervoerskilometers sterk is gestegen. In 2024 en 2025 kan dit incidenteel worden opgevangen vanuit budgetten Oekraïne en opvang ontheemden. Voor 2026 kunnen we niet meer bijsturen en is het een incidenteel knelpunt. In 2025 - 2026 trachten we bij te sturen op de klantstroom en bezien welk aanvullend beleid eventueel nodig is. De uitkomsten betrekken we bij de zomernota 2026.

12. Overheveling voorzieningen MO naar lokale WMO (KamerRaad-Surplus-Nazorg)
Er worden binnen de regionale centrummiddelen voor maatschappelijke opvang een drietal voorzieningen bekostigd, die feitelijk individuele maatwerkvoorzieningen lokale WMO betreffen. Het betreft:

1. Begeleiding van inwoners met een combinatie van meervoudige problemen bij Surplus dagbesteding: Het gaat bij deze voorziening om een bedrag van 650.000 euro per jaar
2. De begeleiding van jongvolwassenen die gebruik maken van woonvoorziening "KamerRaad". Het Enschedees aandeel omvat 325.000 euro per jaar.
3. De begeleiding in de vorm van nazorg van inwoners die zijn uitgestroomd uit de maatschappelijke opvang. Hiervoor is eerder een begrotingscorrectie ten gunste van de lokale Wmo doorgevoerd, maar die blijkt (structureel) 140.000 euro te hoog te zijn geweest.

In het verleden zijn de kosten van deze voorzieningen voor rekening van maatschappelijke opvang gekomen omdat de financiële ruimte daar dat toeliet. De problematiek bij de opvang van dak- en thuislozen is echter fors toegenomen en binnen de maatschappelijke omvang is nu sprake van een tekort. Bijsturing is beperkt mogelijk. Ook binnen de lokale WMO is er sprake van een tekort. We zien bij het onderdeel van Surplus mogelijkheden de kosten terug te brengen naar circa 425.000 euro in 2027. In het jaar 2026 is er wel nog sprake van transitiekosten voor de voorziening van Surplus. Dat betekent dat er een structureel knelpunt resteert van afgerond 600.000 euro (425.000 euro + 325.000 euro -/- 140.000 euro).

13. Areaaluitbreiding Openbare Ruimte.
Dit betreft de jaarlijkse optelsom van uitbreiding en krimp van openbare ruimte. De benodigde kosten voor beheer en onderhoud van alle assets betreffen materiële kosten, kosten inzet derden, kosten vanuit fte inzet eigen personeel en fte inzet vanuit Onderhoud Enschede BV. Door vergroening en tegelwippen is het areaal wegen verminderd en groen toegenomen.

14. Areaal bedrijfsvoering
Conform vastgestelde systematiek ademt het budget voor bedrijfsvoering mee met de omvang van de organisatie. In 2024 is de bezetting toegenomen (vanwege toenemende taken en invulling van vacatureruimte). Daardoor is extra budget nodig om de toegenomen ondersteuning te kunnen bekostigen (zoals laptops, telefonie, werkplek(middelen), licenties, opleidingen, P&O en Inkoopadvies, etc.).

15. Uitname GF (DU Jeugd) SPUK - vsv
Invoering van het wetsvoorstel "van school naar duurzaam werk" leidt ertoe dat lokale gemeentelijke middelen, ooit toegevoegd in 2010, uit het gemeentefonds worden genomen. Daar staat tegenover dat er een SPUK wordt toegekend voor de aanpak van regionale jeugdwerkloosheid. In Enschede zijn deze middelen, vanaf 2010, gebruikt voor de inzet van de voorloper van de wijkteams voor de uitvoering van dat preventieve lokale jeugdbeleid (o.a. schoolgericht maatschappelijk werk, gezinscoaching, kortdurende pedagogische begeleiding). In 2025 – 2026 wordt onderzocht of de bestaande activiteiten binnen de nieuwe regelingen kunnen worden uitgevoerd. De uitkomsten betrekken we bij de zomernota 2026.

16. Rijksbudget voor Inburgering onvoldoende voor uitvoering wettelijke Inburgeringstaak en de oplopende taakstelling
Dit knelpunt is bij Zomernota 2024 opgevoerd. Bij de Zomernota 2024 was de verwachting dat er mogelijk nog rijksmiddelen voor Inburgering zouden komen, daardoor is dit knelpunt uiteindelijk niet meegenomen. Er zijn echter geen extra middelen gekomen, terwijl de wettelijke Inburgeringstaak wel is gebleven. Hierdoor ontstaat een knelpunt van 550.000 euro in 2025 en 2026. Vanaf 2027 staat dit knelpunt op PM, vanuit het uitgangspunt dat het rijk de komende jaren aanvullende middelen beschikbaar moet gaan stellen om de uitvoering van de Wet Inburgering kostendekkend te maken.

17. Offensief begroten Bijzondere Bijstand niet volledig realiseerbaar
In het kader van offensief begroten is in de begroting 2025 bij gelijkblijvend beleid het product Bijzondere Bijstand gekort met 1,1 miljoen euro op basis van de resultaten in het verleden en de verwachting dat die onderschrijdingen structureel zijn. In 2024 blijkt de onderschrijding slechts 850.000 euro te zijn, daardoor ontstaat een knelpunt van 250.000 euro.

18. Autonome groei Jeugdhulp - verzwaring zorgintensiteit
In 2024 zijn de "autonome kosten" voor Jeugdhulp verder opgelopen door enerzijds volumestijging (3,5%) en anderzijds een stijging van de gemiddelde zorgkosten per kind (los van tariefeffecten). De gemiddelde zorgkosten nemen toe door een combinatie van de gewijzigde mix van zorginzet (meer kinderen in duurdere zorgvormen), een oplopende zorgduur (meer kinderen langer in zorg) en een toename van de zorgintensiteit. Zie ook de Raadsbrief.

19. Samen Twente
Het algemeen bestuur (AB) van SamenTwente heeft in februari 2024 besloten om een discussie te gaan voeren over de kerntaken van SamenTwente. Door de afname van rijksmiddelen enerzijds en grote maatschappelijke opgaven anderzijds ontstaat er spanning tussen ambitie en de inzet van middelen. De financiële ontwikkeling van gemeenten vraagt om een brede afweging op inzet van middelen om ambities te realiseren. Met de kerntakendiscussie worden keuzes gemaakt om het juiste te blijven doen en te blijven zorgen voor kwalitatieve dienstverlening voor de inwoners van Twente. SamenTwente heeft hiermee antwoord gegeven op de Kaderbrief Twentse zienswijze, die bij de behandeling van de begroting 2025 door diverse gemeenteraden is afgegeven. Via de kaderbrief zijn alle gemeenschappelijke regelingen opgeroepen om te anticiperen op de gemeentelijke bezuinigingsopgaven in verband met het zogeheten ‘ravijn’.

De kerntakendiscussie is gestart met het in beeld brengen van de taken/bouwstenen van SamenTwente, het afwegingskader per taak en de geldstromen. Hierbij is aansluiting gezocht bij de begroting 2024 van SamenTwente. Vervolgens zijn voorstellen ontwikkeld in ambtelijke werksessies waarbij iedere taak/bouwsteen tegen het licht is gehouden en gevraagd welke voorstellen denkbaar zijn kijkend vanuit drie scenario’s Kern, Koers en Ambitie. Het AB heeft besloten om op alle thema’s de huidige inzet te handhaven (scenario Koers). Aanvullend heeft SamenTwente wel scherpe (bedrijfsmatige) keuzes gemaakt die bijdragen aan een lagere gemeentelijke bijdrage.

De gemaakte keuzes laten zich als volgt financieel vertalen voor Enschede:

Knelpunt/meevaller/risico in 1.000 euro	I/S	2026	2027	2028	2029
Kerntakendiscussie:					
Veilig Thuis Twente (VTT)	S	248	248	248	248
Forensische dienstverlening	S	0	114	114	114
Advisering Milieu en gezondheid	S	34	34	34	34
Adviesrol publieke gezondheid (Gezondheidsbevordering)	S	25	25	25	25
Extra inzet meldpunt Woningvervuiling (volumeontwikkeling)	S	24	24	24	24
Extra inzet meldpunt zorgwekkend gedrag (volumeontwikkeling)	S	30	30	30	30
Bezuiniging Samen Twente	S	-131	-131	-131	-131
Vrijval risicoreserve MKB	I	-100	0	0	0
Vrijval voorziening WW	I	-35	0	0	0
TOTAAL		**95**	**344**	**344**	**344**

20. Uitstel van afschaffing abonnementstarief Huishoudelijke Hulp
Als gevolg van uitstel invoering inkomensafhankelijke eigen bijdrage wordt in de zomernota 2024 opgenomen taakstelling van 210.000 euro niet gerealiseerd.

21. Verruiming regeling individuele studietoeslag
Bij de Individuele Studie Toeslag (IST) is sprake van een wetswijziging waardoor meer aanspraak wordt gemaakt. Er wordt geen vermogenstoets meer uitgevoerd en de leeftijdsgrens is aangepast. Dit was vanaf 18 jaar, maar sinds 2024 is het toegankelijk voor alle studenten. Studenten kunnen nu dus aanspraak maken op deze toeslag met terugwerkende kracht tot april 2022. We zien de aanvragen en aangevraagde bedragen toenemen. Dit leidt tot een knelpunt van 500.000 euro. Voorlopig nemen we dit alleen op in 2026. We voeren samen met andere gemeenten een lobby richting het Rijk om ofwel extra middelen ter beschikking te stellen of deze taak terug te nemen.

22. Offensief begroten P-budget niet realiseerbaar
In de begroting 2025 is in het kader van offensief begroten het Participatiebudget, bij gelijkblijvend beleid, gekort met 1 miljoen euro in de verwachting dat onderschrijdingen in het verleden ook in de toekomst zouden optreden. Echter doordat die onderschrijdingen voortvloeiden uit incidentele corona-middelen en de uitgaven voor met name de openeindregeling Studietoeslag toenemen, blijkt deze verwachting niet uit te komen. Daardoor moet deze korting teruggedraaid worden.

23. Graven onder de omgevingswet en uitvoering crow 400
Volgens de nieuwe wetgeving is het verplicht om diverse bodemonderzoeken uit te voeren bij zowel kleine als grote werken. Team Bodem is verantwoordelijk voor de coördinatie en vastlegging van deze onderzoeken. Met de invoering van de Omgevingswet en CROW 400 neemt het aantal onderzoeken aanzienlijk toe, wat zorgt voor een extra werklast van 0,5 fte.

24. Applicatie/Functioneel beheerder Totallink
Vanwege de uitbreiding van Totallink voor heel RO&B, en mogelijk op termijn ook voor andere afdelingen en clusters, is een extra functie voor applicatie- en functioneel beheer noodzakelijk. Tot het einde van de implementatieperiode wordt deze functie nog bekostigd vanuit IT. Vanaf 2026 ligt de verantwoordelijkheid echter bij het cluster zelf om dit te organiseren.

25. Dekking 1 Fte Planjurist
Voor de implementatie van de Omgevingswet heeft de gemeente Rijksmiddelen ontvangen. Die reeks loopt in 2025 af. Vanuit die middelen is 1 Fte aangenomen ten behoeve van de transitie Omgevingsplan (die zeker nog tot 2032 loopt). Dit is opgenomen in de formatie bij de afdeling Bestemmen maar structurele dekking is in de gemeentelijke begroting vooralsnog niet georganiseerd en wel structureel nodig. Indien formatie niet beschikbaar wordt gesteld, zal dit structureel effect hebben op de werkdruk (Bestemmen kampt al jarenlang met een hoge werkdruk, dat bleek ook uit het Verbeterplan 2023 en 2024) en op de productie van de afdeling. Dit laatste zal effect hebben op de buitenwereld: omgevingsplanwijzigingen gaan trager hetgeen vertragend werkt voor gebieds- en projectontwikkeling. Ook de beleidsmatige sporen (denk aan geluid, water, bodem, cultuurhistorie, evenementen) lopen vertraging op. Tot slot leidt een te lage formatie en productie tot vermindering van dienstverlening aan onze inwoners. Dit doordat juridische regels uit het Omgevingsplan vertraagd vertaald worden naar toepasbare regels voor het omgevingsloket.

26. Technische vervanging en onderhoud speeltoestellen
Bij de zomernota 2024 is dit knelpunt deels gehonoreerd. In afwachting van nieuwe kaders en beleid zijn de benodigde middelen alleen voor de jaren 2025 en 2026 beschikbaar gesteld en niet structureel. Het nieuwe Beweeg-, speel- en sportbeleid is op 27 januari 2025 door de raad vastgesteld. Bij de vaststelling heeft de raad tevens besloten "Het knelpunt voor de noodzakelijke technische vervanging van de speel- en sporttoestellen in de openbare ruimte oplopend van 309.799 euro in 2027 naar 1.164.447 euro vanaf 2040 per jaar in de integrale afweging in de zomernota 2025 mee te nemen". Dit knelpunt op het bestaande areaal ontstaat doordat de beschikbare middelen voor het onderhoud en vervangen van speeltoestellen niet toereikend zijn om te blijven voldoen aan het warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen. Met als gevolg dat we speel- en sporttoestellen moeten verwijderen en/of er gevaarlijke situaties kunnen ontstaan.

27. Inpassen evenementen o.b.v. planologisch kader in het omgevingsplan
Als fase 1 het opstellen van een planologisch kader per evenementenlocatie is afgerond, wordt fase 2 het inpassen van evenementen in het omgevingsplan opgestart.

28. Omgevingsdienst Twente
Met de inwerkingtreding van Omgevingswet diende de productendienstencatalogus (PDC) van de Omgevingsdienst Twente te worden aangepast. Onder andere het begrip inrichting bestaat niet meer. In de Omgevingswet wordt gewerkt met het begrip milieu belastende activiteit (mba). Ook de kengetallen van de productendienstencatalogus zijn geactualiseerd en leiden tot stijging van de kosten. Daarnaast is de jaarlijkse gemeentelijke bijdrage aan het sociaal plan (ca 70.000 euro) niet opgenomen in onze eigen begroting. Dit is nog exclusief de te verwachten loon en prijs compensatie voor de omgevingsdienst.

29. Digitalisering verkeersborden en aanschaf applicatie t.b.v. wegen en mobiliteit
Vanaf 1 januari 2025 treedt de Europese RTTI-wetgeving in werking. Deze verplicht wegbeheerders om cruciale verkeersbordendata actueel te houden (niet ouder dan 6 tot 12 maanden) en deze nauwkeurig aan te leveren in de muteerapplicatie George van het Nationaal Dataportaal Wegverkeer (NDW). Deze digitalisering maakt het mogelijk om belangrijke wegkenmerken direct ‘in car’ beschikbaar te stellen. Een landelijke dekking is essentieel, wat betekent dat ook in Enschede de verkeersborden moeten worden gedigitaliseerd. Dit is noodzakelijk om up-to-date te blijven en voorbereid te zijn op nieuwe ontwikkelingen in smart mobility.

Daarnaast vormt digitalisering een belangrijke basis voor datagedreven onderhoud van het verkeersbordenareaal. Dit verkleint de kans op ontbrekende of onleesbare verkeersborden, waardoor de verkeersveiligheid in onze stad wordt verbeterd.

30. Digitaal Stelsel Omgevingswet
Het Stelsel is een toepassing die landelijk opgelegd wordt voor alle gemeenten. De kosten voor het beheer van het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) nemen ieder jaar toe. Vooralsnog is er geen compensatie in de begroting geregeld. Dit moet wel worden gedaan om overschrijding in de komende jaren te voorkomen.

31. Technology Base Twente
In de Zomernota 2024 heeft de raad voor de GR Technology Base ingestemd met een meerjarige tekortreeks voor 2025-2028 (saldo luchthaven- en vastgoedexploitatie). Gebleken is dat de geraamde extra parkeeropbrengsten door aanleg van turnpads later op gang zijn gekomen. Ook blijkt dat we de opgenomen winst op de vastgoedexploitatie positief kunnen bijstellen. Over de periode 2025-2028 is het saldo 29.000 euro positiever dan begroot.

Eén kanttekening: de kapitaallasten voor het groot onderhoud van de baan die (ingaande 2028) in deze reeks zitten heeft Technology Base gebaseerd op het kostenniveau in 2022. Deze lasten gaan hoger uitvallen door stijging van kosten voor materieel en personeel. Mogelijke oplossingen liggen in de uitkomsten van de concessieverlening in 2025/2026 voor private exploitatie van de luchthaven, danwel een bijdrage van defensie in het kader van de NRD ruimte voor defensie. Een zienswijze hierop hebben wij inmiddels aan u voorgelegd.

32. Continueren beheer subsites
Vanuit de Wet Digitale Overheid moeten onze websites aan strenge regelgeving voldoen. Daarvoor is centraal beheer met incidentele middelen ingericht. Om te blijven voldoen aan de wet- en regelgeving en om websites voor inwoners en ondernemers toegankelijk, betrouwbaar en actueel te houden moet beheer structureel worden ingevuld. In 2021 hadden wij 83 websites. Op dit moment hebben we nog 45 websites (waarvan 4 binnenkort worden uitgezet). Van dit totaal worden er 8 door het web team beheerd. De koers van de websites en het beheer daarop is nodig om hier grip op te houden. Zodat we beheer kunnen blijven doen en nieuwe wildgroei voorkomen.

33. Functioneel beheer PgaX
PGAX wordt in Enschede ingezet voor casusbeheer binnen Sociaal Domein en Veiligheid. Verschillende wetgeving, waaronder de AVG dwingt gemeenten om veilig informatie te kunnen uitwisselen over personen in het Zorg- en Veiligheidsdomein. Thema's als hangjongeren, loverboys, ondermijning, criminaliteit, maatschappelijke opvang of beschermd wonen. De ontwikkeling van de applicatie is in regionaal verband aanbesteed en de applicatie is medio vorig jaar vanuit het project opgeleverd. Het beheer en onderhoud is daarbij nog onderbelicht gebleven. Omdat de applicatie zeer gevoelige data bevat, is goed ingericht onderhoud en beheer onontkoombaar. Ook dienen zich vanuit de overheid voortdurend nieuwe thema’s aan, die in de applicatie moeten worden ondergebracht. Regionaal gemaakte afspraken worden hiermee nagekomen, waarmee ook de samenwerking en uitwisselbaarheid van informatie goed wordt onderhouden.

34. Budget gemeenteraadsverkiezingen
Het organiseren van verkiezingen in Enschede kost 800.000 euro. Het huidige budget (347.000) is niet toereikend waardoor structureel wordt overschreden. Dit knelpunt is eigenlijk structureel. Voor de jaren 2027 en verder is dit opgevoerd als risico (zie risico's). In opdracht van de Tweede Kamer is onderzoek gedaan naar de kosten voor verkiezingen in relatie tot de beschikbare middelen in het gemeentefonds. Hieruit blijkt dat de kosten per verkiezing voor een gemiddelde gemeente 900.000 euro bedragen. Of het gemeentefonds hiervoor voldoende middelen bevat en moet worden aangevuld is onderdeel van gesprek met het Rijk.

35. Informatiebeheer / Zaakgewijs werken op orde
Deze structurele reeks betreft het verder inrichten van de lijnorganisatie voor informatiebeheer. Deze is nog niet op de noodzakelijke sterkte en blijven de achterstanden bestaan of oplopen. Hiermee voldoen we niet aan de Archiefwet en bepalingen rond de Burgerlijke stand. In 2023 is vanuit praktische overweging (personele arbeidsmarkt) gestart met 50% van de normcapaciteit (Zomernota 2023, toelichting knelpunt 38, Bridge). Inmiddels zien we dat verdere uitbreiding noodzakelijk is om aan de wettelijke en bestuurlijke taken te kunnen voldoen. Alleen in 2026 is het bedrag 600.000 euro in verband met de haalbaarheid.

36. Informatiebeheer / Zaakgewijs werken op orde
Een incidentele aflopende reeks van 1 miljoen in 2026 naar 0 in 2029 voor:

1. Het oplossen van tekort op personele kosten bij het documentdienstencentrum (DDC). Dit wordt opgelost als de lijnorganisatie volledig operationeel en de personele in- en uitstroom ingeregeld is.
2. Het wegwerken van de achterstanden in de archivering dat uitbesteed wordt. Hierop wordt toezicht gehouden door de archiefinspectie. Dit brengt incidenteel extra kosten met zich mee tot en met 2027.
3. Het inrichten en programmeren van zaakgericht werken -zoals bedoeld in archief del van de motie “Orde op zaken in het stadhuis” en geborgd worden in de lijn. Dit brengt incidentele kosten tot 2028 met zich mee.

2.5. Prioriteiten

Prioriteiten / beleidswensen zijn onderwerpen die strikt genomen geen knelpunt zijn (niet onvermijdelijk en onuitstelbaar), maar die bestuurlijk wel hoge prioriteit krijgen. Dit jaar zijn er geen prioriteiten / beleidswensen opgenomen. Gezien de grote financiële opgave was hiervoor geen ruimte. Aanvullend is dit de laatste begroting van de huidige coalitie en het is gangbaar dat deze beleidsarm is.

2.6. Dekkingsmaatregelen

Gezien de financiële opgave worden dekkingsmaatregelen opgevoerd in 3 categorieën:

1. Beleidsmatige keuzes. Het gaat hier om maatregelen die beleidsmatige en maatschappelijke gevolgen hebben. We blijven vasthouden aan onze strategische koers en opgaven, ook nu we moeten bezuinigen. De beleidsmatige keuzes zijn hier zorgvuldig op beoordeeld. Gekozen is voor maatregelen die het minst afbreuk doen aan de richting die we als raad en college hebben ingezet voor een inclusief, aantrekkelijk, groen en duurzaam en open Enschede.
2. Organisatieontwikkeling. We investeren in een toekomstbestendige organisatie die klaar is voor de maatschappelijke uitdagingen van morgen. De voorgestelde maatregelen richten zich op efficiënter werken, kostenbesparing, modernisering en het versterken van concernsturing. Zo bouwen we aan een organisatie die slimmer, efficiënter en vanuit meer focus werkt en waar de werkdruk lager wordt.
3. Begrotingsoptimalisaties. We nemen ook maatregelen die financieel-technisch van aard zijn. Ze komen voort uit financiële meevallers, een striktere begrotingsdiscipline en het slim benutten van ruimte binnen bestaande financiële kaders.

Gezien de omvang van dit maatregelenpakket verwachten we dat een investeringsbudget nodig is om de uitvoering ervan mogelijk te maken. Denk aan investeringen in digitalisering en automatisering. Daarnaast leidt het pakket naar schatting tot een netto formatiereductie van circa 30 fte: een afname van 50 fte, deels gecompenseerd door gerichte investeringen in 20 fte nieuwe functies. Dit kan worden opgevangen met regulier personeelsbeleid, zeker ook gezien de verwachte pensioenuitstroom in de komende jaren. Wel zal aanvullende inzet nodig zijn voor begeleiding van medewerkers van werk naar werk. In de begroting brengen we het financieel beslag hiervan in beeld en leggen we mogelijk een overweging voor om hiervoor middelen te reserveren uit de algemene reserve.

Programma	Dekkingsmaatregelen (in 1.000 euro)	I/S	2026	2027	2028	2029
V&S	1. Dienstverlening ROZ terugbrengen naar het wettelijke minimum, stoppen met Impact ondernemen en Startersbegeleiding	S	0	175	175	175
V&S	2. Middelen SDWE inzetten	I	197	0	0	0
V&S	3. Verminderen subsidie ten behoeve van antidiscriminatie Vizier	S	0	26	26	26
V&S	4. Stoppen met de juridische begeleiding aan Statushouders	S	0	96	96	96
V&S	5. Stoppen met subsidie Slachtofferhulp NL	S	0	58	58	58
V&S	6. Verminderen subsidie aan de SES	S	0	250	500	500
V&S	7. Regionale arbeidsmarktmiddelen minimaal inzetten voor wat regionaal wettelijk moet en maximaal voor wat lokaal kan	I	210	210	210	0
V&S	8. Aanvulling bijstand <21 jaar verlagen tot niveau P-wet in balans	S	100	100	100	100
V&S	9. Geen nieuwe verordening Sociaal maatschappelijke participatie jongvolwassenen	S	67	67	67	67
V&S	10. Verhogen opbrengst strategie "Onze Jeugd Onze Zorg" naar maximumscenario	S	1.600	1.600	1.600	1.600
V&S	11. Eénmalig de reserve BW afromen met 1 miljoen	I	600	0	0	0
V&S	12. Realistisch ramen uitgaven beschermd wonen	S	1.400	1.400	1.400	1.400
V&S	13. Samen leven samen zorgen (medium variant)	S	374	848	1.404	1.404
V&S	14. Intensivering preventiemiddelen deels terugdraaien	S	500	500	500	500
V&S	15. Prioritering binnen Sportaal	S	0	500	500	500
DWLW	16. Beheer en onderhoud sloten en duikers toevoegen aan product riolering i.p.v. product wegen.	S	185	185	185	185
DWLW	17. Slimme dynamische verlichting (o.b.v. verkeersintensiteit dimmen/uit/aan)	S	46	95	138	184
DWLW	18. Reclame inkomsten verhogen: digitale reclame toestaan in abri's die daarvoor geschikt zijn	S	150	150	150	150
DWLW	19. Reclame inkomsten verhogen: digitale snelwegreclame op 2 plekken	S	0	100	100	100
DWLW	20. Reclame inkomsten verhogen: digitale schermen 7m2 bij invalswegen 5 plekken	S	0	75	75	75
DWLW	21. Geen preventieve bestrijding eikenprocessierups (EPR)	S	300	300	300	300
DWLW	22. Verlagen kwaliteitsniveau onderhoud groen op bedrijventerreinen	S	36	36	36	36

Programma	Dekkingsmaatregelen (in 1.000 euro)	I/S	2026	2027	2028	2029
DWLW	23. Schrappen van ondersteunende budgetten evenementen	S	102	204	204	204
DWLW	24. Gedeeltelijk terugdraaien intensiveringen subsidies voor evenementen	S	123	235	235	235
DWLW	25.Taaksteling citymarketing	S	0	200	200	200
DWLW	26. Vermindering inzet Zon op dak	S	50	50	50	50
DWLW	27. Avond - nachttarief in de garages 5 keer 1 euro (in plaats van 3 keer)	S	100	100	100	100
DWLW	28. Schrappen resterend uitvoeringsbudget GGA Landelijk Gebied	S	200	225	225	300
DWLW	29. Bijdrage Veiligheidsregio in opgave gem. Enschede	S	429	429	429	429
S&B	30. Adviseur Veiligheid	S	115	115	115	115
S&B	31. Facturen lijkschouwing in rekening brengen bij gemeente inschrijving	S	0	40	40	40
S&B	32. Verkiezingslocaties die eigendom van de gemeente zijn krijgen geen onkostenvergoeding meer	S	14	14	14	14
F&O	33. Beperken geregistreerde leegstand woningen	S	0	300	300	300
F&O	34. Kanaalsturing naar digitaal, tenzij...	S	0	0	100	100
F&O	35. Aanpassen openingstijden KCC (naar 9:00-16.30)	S	18	18	18	18
F&O	36. Afschrijvingstermijn onderwijshuisvesting aanpassen naar 50 jaar	S	800	800	800	800
	Totaal Beleidsmatige keuzes		**7.716**	**9.501**	**10.450**	**10.361**
Allen	37. Toekomstgericht organiseren	S	3.104	4.604	6.649	7.579
	Totaal Organisatieontwikkeling		**3.104**	**4.604**	**6.649**	**7.579**
V&S	38. Combinatiefunctionarissen uit SPUK	S	160	160	160	160
DWLW	39. Afromen onderbesteding gladheidsbestrijding	S	50	50	50	50
DWLW	40. Inleveren 50% budget planschade	S	50	50	50	50
DWLW	41. Participatieteam financieren uit projectbudgetten in plaats van AD budget	S	250	250	250	250
S&B	42. GBTwente - Kaderbrief en taakstelling loon-prijscompensatie	S	310	310	310	310
F&O	43. Verhogen raming plafond BCF	S	3.000	3.000	3.000	3.000
F&O	44. Besparing op verzekeren	S	100	100	100	100
F&O	45. Besparing op Broker fee voor inhuur	S	30	30	30	30
F&O	46. Extra basisdividend Twence	S	637	637	637	637
F&O	47. Afromen voordeel omslagrente Vastgoed	I	1.000	0	0	0
	Totaal Begrotingsoptimalisaties		**5.587**	**4.587**	**4.587**	**4.587**
	Totaal alle dekkingsmaatregelen		**16.407**	**18.692**	**21.686**	**22.527**

Toelichting dekkingsmaatregelen

1. Dienstverlening ROZ terugbrengen naar het wettelijke minimum, stoppen met Impactondernemen en Startersbegeleiding

We brengen de dienstverlening van het Regionaal Orgaan Zelfstandigen (ROZ, uitgevoerd door Hengelo) terug naar het wettelijke minimum. Dat betekent dat we gaan stoppen met impactondernemen en startersbegeleiding. De verantwoordelijkheid voor impactondernemen laten we bij de ondernemers zelf. Om met deze inzet van het ROZ te stoppen is overeenstemming met de deelnemende gemeenten nodig. Voor startersbegeleiding zijn ook enkele algemene alternatieven beschikbaar (bv Kamer van koophandel). Deze zijn wel minder gericht op de doelgroep van het ROZ die daardoor mogelijk langer in de bijstand blijven. Aangezien het echter gaat om mensen die wel kunnen werken nemen we aan dat dat een beperkt effect heeft. Deze maatregelen kunnen echter wel een negatief effect hebben op de economische dynamiek in de regio.

2.Middelen SDWE inzetten

Er is een incidenteel bedrag beschikbaar van 197.000 euro vanuit de opgeheven Stichting Dienstverlening Welzijn Enschede (SDWE).

3. Verminderen subsidie t.b.v. antidiscriminatie Vizier

Vizier maakt discriminatie bespreekbaar en bestrijdt discriminatie. Het is een meldpunt waar gratis advies en ondersteuning wordt geboden bij (melding van) discriminatie. Ze organiseren preventie- en voorlichtingsactiviteiten, trainingen, gastlessen en workshops. De Wet gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen (Wga) verplicht gemeenten om te voorzien in een onafhankelijk meldpunt waar inwoners terechtkunnen. De opgevoerde bezuiniging is een voorstel waarmee nog wel aan de wettelijke verplichting kan worden voldaan, zij het in magere vorm. Dus sec een (verplicht) meldpunt zonder aanpalende werkzaamheden. Overigens beschikt een derde van de gemeenten niet over een dergelijk beleid. Het Rijk grijpt tot nog toe daarop niet in.

4. Stoppen met de juridische begeleiding aan statushouders

Statushouders die moeten inburgeren kunnen naast het inburgeringstraject bezig zijn met gezinshereniging. Om statushouders te ontzorgen bieden we via Vluchtelingenwerk juridische begeleiding aan. Het stopzetten van de subsidie en het dus niet meer aanbieden van juridische begeleiding heeft als consequentie dat statushouders zich niet volledig kunnen focussen op hun verplichte inburgering. Dit vergroot de kans dat ze het inburgeringstraject niet binnen de wettelijke termijn succesvol afronden. Als gevolg hiervan nemen de kansen af om duurzaam uit te stromen naar werk.

5. Stoppen met subsidie Slachtofferhulp NL

St. Slachtofferhulp NL helpt alle mensen die slachtoffer worden van een misdrijf, verkeersongeluk, calamiteit of ramp. Jaarlijks helpt de stichting honderdduizenden slachtoffers en nabestaanden verder. Slachtofferhulp NL biedt emotionele steun, ondersteunt in het strafproces en helpt schade vergoed te krijgen. Slachtofferhulp ontvangt subsidie. Het is een soort solidariteitssubsidie, met alle gemeenten in Nederland (en het Ministerie van Justitie en Veiligheid) houden we deze stichting in stand. We zijn een gemiddelde betaler. NB: Enkele jaren geleden hebben we het subsidie juist iets verhoogd om in de pas te blijven met de landelijk gemiddelde gemeentelijke bijdragen.

6. Verminderen subsidie aan de SES
Verminderen van de subsidie aan de SES. Dit kan in theorie op meerdere manieren. Het college stelt voor te onderzoeken op welke manier de subsidie verminderd kan worden (met een derde van de huidige omvang): a) enkele speeltuinen sluiten en budget genereren uit de ondergrond d.m.v. bijvoorbeeld woningbouw, of b) de speeltuinen onderbrengen bij een andere maatschappelijke organisatie. Beide varianten moeten verder uitgewerkt worden om de realistische mogelijkheden in beeld te brengen. Hierbij zullen ook relevante maatschappelijke partners betrokken worden.

De subsidie is overigens maar deels voor de speeltuinen zelf. Een groot deel wordt ingezet voor de doelgroep met een arbeidsbeperking die wordt ingezet bij de speeltuinen. Sluiten van speeltuinen zal consequenties hebben voor deze medewerkers, maar betekent ook iets voor de beweegmogelijkheden voor inwoners / kinderen in de wijken. Nader onderzoek zal ook dat in beeld brengen.

7. Regionale arbeidsmarktmiddelen minimaal inzetten voor wat regionaal wettelijk moet en maximaal voor wat lokaal kan
We hebben een wettelijke plicht als centrumgemeente om de functionele regie te voeren op de samenwerking in de Arbeidsmarktregio tussen alle partijen. We zetten hiervoor o.a. de incidentele Europees Sociaal Fonds (ESF) middelen in. Een deel van de middelen voor de samenwerking is afkomstig van de 14 gemeenten. Door deze middelen en enkele kosten die we maken als gemeente Enschede door te belasten en te dekken uit ESF middelen besparen we gemeentelijk incidenteel 210.000 euro per jaar. Als de overige regiogemeenten deze lijn overnemen, en het (inwoners-)aandeel van de gemeente Enschede 25% is in Twente, neemt de investeringsruimte voor het regionaal arbeidsmarktbeleid jaarlijks af met circa 800.000 euro per jaar (4*210.000 euro). Verder lopen we het risico dat er geen middelen meer zijn voor een aantal taken in de arbeidsmarktregio indien er geen nieuwe ESF periode komt na 2027. Met de overige gemeenten in de Arbeidsmarktregio zal afstemming moeten plaatsvinden over deze maatregel.

8. Aanvulling bijstand <21 jaar verlagen tot niveau P-wet in balans
De bijstand voor jongeren <21 jaar is lager dan de gewone bijstandsnormen. Jongeren die zelfstandig wonen kunnen van die norm niet rondkomen. Daarom heeft het college een beleidsregel gemaakt waarmee deze jongeren een hogere norm kunnen krijgen via de bijzondere bijstand. In de aangepaste Participatiewet wordt de aanvulling op deze jongmeerderjarigen-norm (18–21 jaar) in beginsel gelijk voor alle gemeenten en verstrekt via de algemene bijstand i.p.v bijzondere bijstand. Dit betekent dat gemeenten aanvullend 634 euro aan jongeren kunnen geven wanneer ze door omstandigheden geen steun van hun ouders krijgen. Dat is meer dan het in het verleden was, maar minder dan de huidige gemeentelijke beleidsregel. Het voorstel is echter wel terug te gaan naar de wettelijke aanvulling. Ongeveer 60 Jongeren ontvangen nu een aanvulling. Van die 60 jongeren hebben er 25 nu een aanvulling van 962 euro en 9 een aanvulling van 781 euro. Iets meer dan de helft van de jongeren kan dus iets gaan merken van de maatregel om terug te gaan naar de nieuwe wettelijke norm van 634 euro. De vraag is dan of deze jongeren nog zelfstandig kunnen blijven wonen (dat was een doel van ons eigen bovenwettelijke beleid, ook omdat jongeren die in de MO blijven leiden daar tot kosten). Er is in de wet echter daarin voorzien: wanneer blijkt dat dit bedrag niet voldoende is, kan de gemeente het bedrag verhogen. Als achteraf blijkt dat het bedrag te hoog is, kan de gemeente het verlagen.

9. Geen nieuwe verordening Sociaal maatschappelijke participatie jongvolwassenen
Er is al besloten te stoppen met de huidige verordening. Deze maatregel houdt in dat er ook geen nieuw beleid gemaakt wordt voor de doelgroep jongvolwassenen. Circa 140 jongeren hebben in 2024 een bedrag van 100 euro aangevraagd. Dat is straks dan niet meer mogelijk.

10. Verhogen opbrengst strategie "Onze Jeugd Onze Zorg" naar maximumscenario
Vanwege de toenemende druk op de jeugdzorg en de oplopende financiële tekorten binnen onze gemeente hebben we in 2023-2024 een zorgvuldig proces gelopen om te komen tot een duurzame strategie voor de aankomende jaren. Op 10 juni 2024 is de strategienota Onze Jeugd Onze Zorg uiteindelijk door de gemeenteraad vastgesteld. In deze nota staan 6 lijnen en 47 maatregelen om de jeugdhulp in Enschede duurzaam te verbeteren.

N.a.v. het extra financiële tekort op de prognose van 2024 van 10,3 miljoen euro (waarvan 5,9 miljoen euro structureel) - bovenop de reeds bekende tekorten - hebben we opnieuw gekeken of aanvullende maatregelen kunnen worden getroffen. We concluderen dat we aanlopen tegen de grenzen van wat we lokaal kunnen beïnvloeden. Dit onderstreept het belang van het voeren van landelijke gesprekken over (tekorten in de) jeugdzorg. We hebben er wel voor gekozen om meer focus aan te brengen binnen de maatregelen en versnellen een aantal maatregelen. We gaan versnellen op de samenwerking met (externe) verwijzers. Daarnaast gaan we meer inzetten op een continue en actieve dialoog over cijfers en resultaten met partners en inwoners. Ook gaan we de vastgestelde inkoopvoorwaarden als toetsingskader (bijvoorbeeld over de behandelduur) actief bespreken met gecontracteerde aanbieders vanuit gemeenschappelijke urgentie van onze gemeente, partners en inwoners. Halfjaarlijks rapporteren we de gemeenteraad over de stand van zaken.

We hebben tijdens het opstellen van de nota een beredeneerde inschatting gemaakt van de minimale en maximale opbrengsten van de maatregelen uit de nota. Daarvan hebben we het gemiddelde genomen, als het meest realistische scenario (medium scenario). Er kan nog gekozen worden voor het maximum scenario. Dit betekent dat we verwachten dat alle maatregelen de maximale opbrengst genereren. Deze keuze brengt een groter risico met zich mee o.a. op haalbaarheid. Daarom is het onderdeel “verruiming inkomsten (lobby-opbrengst)” van 2 miljoen euro met ingang van 2028 gecorrigeerd en wordt de extra bijdrage op basis van het maximum scenario ingeschat op 1,6 miljoen euro.

11. Eénmalig de reserve BW afromen met 1 miljoen
Voorgesteld wordt om na passende afstemming met betrokken gemeenten éénmalig de reserve BW af te romen met 1 miljoen euro. Op basis van de huidige regionale afspraak over de verdeelsleutel voor het overschot BW, levert dit een éénmalige besparing op van 600.000,- euro voor Enschede. Na afroming is de reserve nog steeds op het niveau van 15% van het budget zoals bij de instelling van de bestemmingsreserve bepaald. Omdat er nog steeds sprake is van een regionaal overschot op de BW middelen is de verwachting, uitgaande van gelijkblijvende regionale rijksbijdrage voor BW, dat er de eerste jaren nog geen beroep wordt gedaan op de reservemiddelen. In het kader van de door het Rijk aangekondigde decentralisatie, die echter al een aantal jaren is uitgesteld (tot in elk geval 1 januari 2027) is in 2021 regionaal een centrumregeling en dienstverleningsovereenkomst vastgesteld. Daarin is aangekondigd dat het maximale bedrag voor reserveopbouw wordt heroverwogen. De keuze om de reserve met 1 miljoen euro terug te brengen sluit aan op dit regionaal aangekondigde voornemen. Risico's: 1) verlaging van de Rijksbijdrage voor BW waardoor de Rijksbijdrage ontoereikend wordt en de reserve eerder aangesproken moet worden. 2) een sterke toename van het aantal BW-cliënten, waardoor de reserve toch eerder aangesproken moet worden 3) aanpassing van de regionale afspraken voor verdeling van het overschot BW.

12. Realistisch ramen uitgaven beschermd wonen
We verwachten een extra afdracht te kunnen doen van het aandeel van Enschede uit het overschot van Beschermd Wonen. 1) Op basis van het huidige overschot BW, 2) de huidige prognose voor uitbreiding met extra BW-plekken i.v.m. de wachtlijst BW en 3) de huidige regionale afspraken over verdeling van het overschot BW is de verwachting dat er naast de al ingeboekte taakstelling van 5,35 miljoen euro nog middelen terugvloeien naar Enschede. Dit levert naar verwachting een besparing op van 1,4 miljoen euro. Ondertussen wordt doorgewerkt aan de aanpak van de wachtlijst BW door het creëren van extra BW-plekken. Zoals door de raad uitgesproken met de motie Beschermd Wonen, aangenomen in de raad van 11 november 2024. De taakstelling wordt naar beneden bijgesteld als daar noodzaak voor is i.v.m. extra gerealiseerde BW-plekken of bij wijziging van de 3 hierna genoemde voorwaarden 1) een gelijkblijvende rijkbijdrage voor BW, 2) gelijkblijvende regionale afspraken over de verdeelsleutel voor het overschot BW en 3) geen sterke toename van het aantal BW-cliënten. Consequentie van de taakstelling is, dat er geen financiële ruimte is voor innovatie in BW waaronder investeringen ter voorkoming van BW.

13. Samen leven samen zorgen (medium variant)
De toename van het aantal ouderen en het feit dat men langer zelfstandig thuis woont leidt tot een grotere vraag naar ondersteuning in een krappe arbeidsmarkt. In 2024 is een zorgvuldig proces gelopen om te komen tot een duurzame strategie voor de aankomende jaren. Op 30 september 2024 is de strategienota Samen leven, Samen Zorgen (SLSZ) door de gemeenteraad vastgesteld. In deze nota staan 18 voorstellen, die variëren van inzetten van reablement, algemene voorzieningen als een was-voorziening, wijkteams in staat te stellen meer ambulant te kunnen begeleiden en meer geïndiceerde hulp om te zetten naar algemeen toegankelijke voorzieningen (met een lichte toets) in eigen wijk en buurt. Per voorstel is een inschatting gemaakt welke kosten er mee kunnen worden bespaard. Daarvan hebben we het gemiddelde genomen, als het meest realistische scenario (medium scenario).

14. Intensivering preventiemiddelen deels terugdraaien
Inzetten van preventiemiddelen is een belangrijk onderdeel van Gezond Enschede, Onze Jeugd Onze Zorg en van Samen Leven Samen Zorgen. Met preventiemiddelen wordt ingezet op verminderen van duurdere zorg- en ondersteuningsvragen in de toekomst. Minder inzet op preventie nu, betekent straks meer inzet van reguliere zorg, WMO en jeugdzorg. Let wel: de budgetten voor 2026 en verder zijn nu nog niet volledig belegd.

15. Prioritering binnen Sportaal
De huidige opdracht van Sportaal loopt tot en met 2026. In de herijking van de opdracht vanaf 2027 zullen de prioriteiten opnieuw bepaald worden binnen de kaders van deze bezuiniging. Denkbaar is dat Sportaal afbouw-tijd nodig heeft om naar de nieuwe prioritering te kunnen groeien, maar dat zal te zijner tijd blijken.

16. Beheer en onderhoud sloten en duikers toevoegen aan product riolering in plaats van product wegen.
Geen effect openbare ruimte. Het is een administratieve lastenverschuiving van algemene middelen (product wegen/ OZB) naar gesloten systeem rioolheffing.

17. Slimme dynamische verlichting (op basis van verkeersintensiteit dimmen/uit/aan).
Naast de energiebesparing van conventionele naar ledlamp levert dit een reductie van energiekosten op van ongeveer 75%. Dit vraagt om investering van 250.000 euro (over 5 jaar) voor vervanging van de armaturen, waartegenover besparingen op energiekosten staan.

18. Reclame inkomsten verhogen: digitale reclame toestaan in abri's die daarvoor geschikt zijn.
Ombouwen van 25 van de 193 abri's analoge naar digitale reclame. Dit levert hogere opbrengsten voor de algemene middelen. Is niet bij alle abri's mogelijk gezien de omgeving (hinder).

19. Reclame inkomsten verhogen: digitale snelwegreclame op 2 plekken
Uitgegaan wordt van 2 snelwegschermen langs de A35 op grond van de Gemeente. Eenmalige kosten voor marktconsultatie en aanbesteding.

20. Reclame inkomsten verhogen: digitale schermen 7m2 bij invalswegen op 5 plekken
Uitgegaan wordt van 5 stuks schermen bij de invalswegen op grond van de gemeente. Eenmalige kosten voor marktconsultatie en aanbesteding.

21. Geen preventieve bestrijding eikenprocessierups (EPR)
De inzet op beheersing van eikenprocessierups wordt afgeschaald. Geen preventieve beheersing meer (spuiten) en alleen nog bij overlast op drukbezochte/ hoog risicoplekken zoals rond scholen, sport- en speelplekken inzetten op wegzuigen van eikenprocessierups(nesten). Zo nodig met borden op plekken waarschuwen voor aanwezigheid van eikenprocessierupsen. Dit vraagt nog wel een nadere uitwerking in relatie tot de landelijke leidraad beheersing eikenprocessierups. We zien op dit moment een relatief lage plaagdruk mede door de huidige aanpak en ook landelijk. Verwachting is dat deze plaagdruk wel weer snel toe kan nemen als de omstandigheden veranderen.

22. Verlagen kwaliteitsniveau onderhoud groen op bedrijventerreinen.
Beeldkwaliteitsniveau onderhoud van gras, beplantingen en hagen op de bedrijventerreinen verlagen van basis naar laag/zeer laag.

23. Schrappen van ondersteunende budgetten evenementen
Bij het aannemen van de evenementennota zijn budgetten ingesteld voor professionaliseren van evenementen en voor inkoopevenementen. Voor beide doeleinden is jaarlijks 102.000 euro beschikbaar. In de praktijk zien we dat het professionaliseren van evenementen voldoende wordt geborgd binnen de voor evenementen beschikbare subsidies en dat er weinig beroep wordt gedaan op het budget voor professionaliseren. Daarom stelt het college voor dit budget te laten vervallen. Het college stelt voor ook het budget voor inkoopevenementen, dat bestemd is voor het organiseren van evenementen als bijvoorbeeld (in het verleden) the Passion of het Glazen Huis, te laten vervallen. Daarmee is er geen budget meer beschikbaar wanneer er zich dergelijke spontane kansen voordoen.

24. Gedeeltelijk terugdraaien intensiveringen subsidies voor evenementen
Bij het aannemen van het nieuwe evenementenbeleid door de gemeenteraad eind 2023 is gekozen voor een duidelijke nieuwe lijn en intensivering met 1,2 miljoen euro structureel. We blijven aan die lijn vasthouden, maar bezuinigen op twee manieren op subsidies voor evenementen. Aan de ene kant stoppen we met het subsidiëren van incidentele evenementen, aan de andere kant vragen we alle evenementen in de subsidieprogramma’s middelgroot, sportevenementen en beeldbepalende evenementen een kleine versobering door te voeren om te voorkomen dat we evenementen moeten schrappen. Waar de kortingen ervoor zorgen dat er minder ambtelijke capaciteit nodig is, realiseren we een besparing in het personeelsbudget van team Citymarketing, Evenementen en Cultuur. In levert dit een jaarlijks besparing van 235.000 euro op.

25. Taakstelling citymarketing
We leggen een taakstelling van 200.000 euro op het product citymarketing. Citymarketing wordt vormgegeven vanuit de gemeentelijke organisatie en Enschede Promotie. Er zit overlap in rollen, taken en uitvoering en we zien kansen dit efficiënter vorm te geven. Er wordt opnieuw gekeken naar de opdracht voor Citymarketing en hoe dit wordt vormgegeven, waarbij uitgangspunt is dat het jaarlijks 200.000 euro minder mag kosten.

26. Vermindering inzet Zon op dak
Laaghangend fruit is na 3 jaar geplukt. Na voeren campagnes kiezen we voor andere benadering. Waar mogelijk via partners zoals CEE. Pilot loopt in 2025. Inzet op Solar Parking blijft gehandhaafd voor resterend bedrag. Deze is en blijft noodzakelijk in relatie tot de met de gemeenteraad afgesproken resultaten van de Energievisie en het Klimaatakkoord.

27. Avond - nachttarief in de garages 5 keer 1 euro (in plaats van 3 keer)
Nu is tarief na 19:00 uur 1 euro per uur met maximaal 3 uur. Dit wordt maximaal 5 uur.

28. Schrappen resterend uitvoeringsbudget GGA Landelijk Gebied
De Gebiedsgerichte Aanpak Landelijk Gebied is sinds 2021 in uitvoering. De Gebiedsagenda Broekheurne is het eerste resultaat van deze aanpak. Er lopen gesprekken met diverse gebieden. Voor Driene is een gebiedsverkenning in afronding. Voor het (co)financieren van uitvoeringsmaatregelen uit de agenda's heeft de gemeenteraad budget vastgesteld. De helft van dit budget is in een eerdere begroting al gekort. Het overgebleven deel van dit budget vervalt nu. Voor de uitvoering van de gebiedsagenda Broekheurne is voor de komende drie jaren nog incidenteel geld beschikbaar. Als het uitvoeringsbudget wordt geschrapt, maken we wél af waar we aan begonnen zijn (Broekheurne), maar zetten we geen vervolgstappen in andere gebieden (Driene). Ook gaan we dan geen start in de resterende gebieden maken.

29. Bijdrage Veiligheidsregio in opgave gemeente Enschede
De piek in de uitgaven van de FLO (Functioneel Leeftijdsontslag) bij de VRT is achter de rug. Dit betekent dat de jaarlijkse bijdrage met ingang van 2026 wordt verlaagd. Het voordeel hiervan landt in de zomernota 2025.

30. Adviseur Veiligheid
Eén adviseur in het team minder in de toekomst, betekent dat de taken die momenteel worden vervuld binnen deze FTE gaan landen bij de overige adviseurs. Het gaat daarbij met name om de inzet met betrekking tot speciale aandachtsgroepen. Er zijn geen taken in het team die we zouden willen of kunnen afstoten. Het gaat veelal om wettelijke taken of om politieke keuzes.

31. Facturen lijkschouwing in rekening brengen bij gemeente inschrijving
Enschede heeft een regionaal ziekenhuis. Dit brengt risico met zich mee dat er ook mensen overlijden die buiten Enschede wonen. Bij een overlijden moet er lijkschouwing plaats vinden als het onbekend is waaraan de persoon is overleden. De kosten van lijkschouwing zijn de kosten voor een arts die de doodsoorzaak vaststelt. De kosten voor lijkschouwing wordt betaald door de gemeente. De wens is om deze kosten bij de woongemeente of nabestaanden te leggen. Op dit moment schrijven we een businesscase en zorgen we dat de uitkomst bekend wordt.

32. Verkiezingslocaties die eigendom van de gemeente zijn krijgen geen onkostenvergoeding meer
De Diekmanhal van Sportaal en schoolgebouwen krijgen geen onkostenvergoeding meer als het pand voor verkiezingen gebruikt wordt. Dit omdat de gemeente Enschede eigenaar is van het gebouw en de grond. Deze partners worden verplicht om het gebouw of een ruimte beschikbaar te stellen aan de gemeente voor verkiezingen.

33. Beperken geregistreerde leegstand woningen
Voor elke inwoner die goed staat ingeschreven krijgt de gemeente 2485 euro (2025) van het gemeentefonds. Daarmee is het belangrijk dat iedereen zo goed mogelijk staat ingeschreven en panden niet ten onrechte administratief leeg staan. Leegstaande panden leveren ook geen inkomsten op, zoals riool- en afvalheffingen. Wat het gaat opleveren wordt duidelijk na de pilot die wordt uitgevoerd. In het derde kwartaal van 2025 is hier meer duidelijkheid over.

34. Kanaalsturing naar digitaal, tenzij….
Op dit moment bieden we alle kanalen aan (telefonisch, digitaal, fysiek). Er kan gekozen worden om meer in te zetten op digitale dienstverlening en daardoor bijvoorbeeld de telefoonlijn eerder sluiten.

35. Aanpassen openingstijden KCC (naar 9:00 tot 16.30)
Telefonisch bereikbaar tussen 9.00 uur en na 16.30 uur, in plaats van 8.00 - 17.00 uur.

36. Afschrijvingstermijn onderwijshuisvesting aanpassen naar 50 jaar
Afschrijvingstermijn aanpassen naar 50 jaar in plaats van 40 jaar. Het aanpassen van de afschrijvingstermijn naar 50 jaar in plaats van de standaard 40 jaar vereist een raadsbesluit, omdat dit een afwijking ten opzichte van onze financiële verordening betreft. In Nederland wordt doorgaans een termijn van 40 jaar gehanteerd voor schoolgebouwen, wat als de algemeen geaccepteerde norm geldt en passend wordt geacht voor de economische levensduur van dergelijke gebouwen.

In de praktijk zijn er echter gemeenten die afwijken van deze norm vanwege specifieke omstandigheden, met name wanneer de technische levensduur van een gebouw aanzienlijk langer wordt ingeschat. Sommige gemeenten hanteren bovendien het uitgangspunt dat gebouwen een restwaarde behouden en daarom niet volledig worden afgeschreven.

Een belangrijk argument voor een langere afschrijvingstermijn is dat 70% van ons huidige scholenbestand ouder is dan 40 jaar. Bovendien worden nieuwe schoolgebouwen tegenwoordig toekomstbestendig ontworpen. Deze gebouwen hebben niet alleen een langere technische levensduur, maar zijn ook flexibel inzetbaar, wat ze geschikt maakt voor transformatie naar andere functies als de onderwijsfunctie ooit komt te vervallen. Deze kenmerken onderbouwen het voorstel om voor de in het IHP opgenomen investeringen een afschrijvingstermijn te hanteren van 50 jaar.

37. Toekomstgericht organiseren
De komende jaren zetten we stevig in op organisatieontwikkeling. Dit doen we vanuit de overtuiging dat een toekomstbestendige, wendbare en slagvaardige gemeentelijke organisatie noodzakelijk is om onze strategische opgaven effectief aan te pakken. Door processen te vereenvoudigen, digitalisering en technologie slim in te zetten, en onze manier van werken anders te organiseren, verbeteren we de kwaliteit van het werk én realiseren we structurele besparingen.

De maatregelen zijn divers van aard en raken meerdere onderdelen van de organisatie: van gerichte toepassing van Artificial Intelligence en Business Intelligence, verdere digitalisering, herinrichting van werkprocessen, het vervangen van externe inhuur door eigen medewerkers tot het verbeteren van inkoop, juridische kwaliteit en interne bedrijfsvoering. We anticiperen op de uitstroom van pensioengerechtigde medewerkers en benutten de kans om te verjongen in het loongebouw. In de bedrijfsvoering budgetten anticiperen we al op een krimpende organisatie. Tegelijkertijd organiseren we beleid slimmer en slagvaardiger: dichter bij de uitvoering, meer integraal en met focus op de strategische opgaven. Dit alles levert op termijn substantiële efficiencywinst op. In de begroting is hiervoor een structurele besparing van 7,6 miljoen euro opgenomen.

Om dit mogelijk te maken, investeren we in verandervermogen, eigenaarschap en samenwerking. We versterken teams en kiezen bewust waar we wel en niet op inzetten. Zo creëren we ruimte voor vakmanschap, verlagen we de werkdruk en bouwen we aan een organisatie die klaar is voor de opgaven van morgen.

38. Combinatiefunctionarissen uit SPUK
Er was een gemeentelijk budget voor de bekostiging van Combifunctionarissen. De bekostiging verloopt nu via een Specifieke Uitkering zodat dit budget kan vrijvallen.

39. Afromen onderbesteding gladheidsbestrijding
De gemiddelde onderbesteding over de afgelopen 10 jaar is 50.000 euro per jaar. Dit komt door relatief warme winters, routeoptimalisatie samen met buurgemeenten en steeds meer data-gestuurde strooiapparatuur.

40. Inleveren 50% budget planschade
De begrote post voor planschade (100.000 euro jaarlijks) wordt gesplitst naar advieskosten (50.000 euro) en materieel budget uitkeringen (50.000 euro). Advieskosten blijven jaarlijks op de begroting voor de afdeling Bestemmen. De reservering materieel budget voor uitkeringen vervalt. Kosten n.a.v. planschade die niet te verhalen zijn, zijn vanaf dan een geaccepteerd tekort in het product bestemmen. Dit tekort melden we gedurende het jaar in de IPC.

41. Participatieteam financieren uit projectbudgetten i.p.v. AD budget
We houden de ondersteuning en uitvoering van het participatieteam volledig in stand. Qua financiële middelen halveren we de dekking vanuit het AD-budget, en compenseren dat vanuit projectgelden en interne opdrachten.

42. GBTwente - Kaderbrief en taakstelling loon- prijscompensatie
GBTwente heeft in haar kaderbrief twee maatregelen aangeven voor het verminderen van de lasten voor gemeenten. Door positieve rente heeft GBTwente rentebaten binnen het schatkistbankieren. Dit levert een voordeel voor de deelnemende gemeenten op. Aanvullend ziet GBTwente kans om haar kosten te reduceren met ca. 356.000 euro. Totaal betekent dit een voordeel van ca. 970.000 euro voor de deelnemende gemeenten. Voor Enschede betekent dit een voordeel van ca. 310.000 euro.

43. Verhogen raming plafond BCF
Inzetten deel van de beschikbare ruimte onder het plafond BCF. De toezichthouder staat toe dat maximaal de ruimte over het laatste jaar structureel wordt geraamd in de begroting. Voor Enschede is dit maximaal 5,7 miljoen euro. De toezichthouder geeft ook de aanwijzing hier terughoudend mee om te gaan vanwege de jaarlijkse fluctuaties in deze ruimte. De gemiddelde ruimte van de laatste 5 jaren is 3,3 miljoen euro. Daarom nu 3 miljoen euro opgenomen als mogelijkheid.

44. Besparing op verzekeren
Effect van aanbesteding Aansprakelijkheidsverzekering.

45. Besparing op Broker fee voor inhuur
Het bedrijf Maandag is na de aanbesteding de nieuwe MMS voor inhuur van externen. De afgesproken fee is 0,27 cent per uur lager dan de fee die de vorige partij hanteerde. Op basis hiervan we verwachten circa 30.000 euro per jaar te besparen.

46. Extra basisdividend Twence
Geen scherpe keuze maar beschikbaar voor middelenkader nu de transactie aankoop aandelen Twence is afgerond conform het raadsbesluit van 9 december 2024. Het bedrag bestaat uit het hogere dividend. In het raadsbesluit waren de jaarlijkse kapitaallasten hierop nog in mindering gebracht. Deze lasten zijn echter binnen het product rente & treasury ook meteen weer baten. Daarom is het begrote bedrag nu hoger dan de eerder verwachte netto-opbrengst.

47. Afromen voordeel omslagrente Vastgoedbedrijf
Afgelopen jaren waren er bij treasury voordelen doordat subsidies aan de voorkant uitbetaald worden, investeringen achterlopen en op banksaldo vervolgens een hoge rente wordt ontvangen. Daardoor kon de omslagrente naar beneden worden bijgesteld, in 2024 zelfs tot 0%. Dit geeft voordelen bij gesloten systemen die landen in bestemmingsreserves. Bij het vastgoedbedrijf is het mogelijk dit voordeel af te romen.

2.7. Lokale belastingen en heffingen

Elk jaar werken we de verwachte inkomsten voor lokale belastingen bij. Daarbij kijken we eerst naar de opbrengst die is gerealiseerd in het afgelopen jaar. Daarna maken we een afweging welke indexatie toe te passen voor komend jaar. Normaliter passen we enkel een inflatiecorrectie toe. Daarbij kijken we naar de meerjarige gemiddelde inflatie. We houden die lijn voor komend jaar ook vast, met uitzondering van het tarief voor toeristenbelasting. Verder onderzoeken we de mogelijkheid om een publieksbijdrage voor evenementen in te voeren.

Programma	Lokale belasting (in 1.000 euro)	I/S	2026	2027	2028	2029
F&O	1. Inflatiecorrectie lokale belastingen	S	2.500	2.500	2.500	2.500
F&O	2. OZB bedrijven hogeren realisatie	S	400	400	400	400
F&O	3. Verhogen tarief toeristenbelasting	S	0	70	70	70
F&O	4. Publieksbijdrage evenementen	S	0	100	100	100
DWLW	5. Milieuleges	S	80	80	80	80
DWLW	6. Verhogen lege tot maximaal 100% kostendekkend	S	0	550	550	550
	Totaal lokale belastingen en heffingen		**2.980**	**3.700**	**3.700**	**3.700**

Toelichting lokale belastingen

1. Inflatiecorrectie lokale belastingen
Conform reguliere werkwijze passen we elk jaar een inflatiecorrectie toe op de lokale belastingen. Conform het coalitieakkoord kijken we daarbij naar het meerjarig gemiddelde om eventuele exorbitante stijgingen te voorkomen. Daardoor komen we voor 2026 uit op een inflatiecorrectie van ca. 4%.

2. OZB bedrijven hogere realisatie
Dit is de structurele meevaller bij de OZB-niet woningen (bedrijfspanden e.a.) uit 2024.

3. Verhogen tarief toeristenbelasting
Een verhoging van het tarief toeristenbelasting met 10 procent levert ca 70.000 euro extra inkomsten op. We zitten dan nog steeds rond het gemiddelde van het tarief in Nederland.

4. Publieksbijdrage evenementen
Omdat er veel bij komt kijken om een evenement soepel en veilig te laten verlopen, onderzoekt het college de mogelijkheid om een publieksbijdrage voor evenementen in te voeren. Het onderzoek richt zich op grote evenementen met ticketverkoop. De komende tijd onderzoeken we hoe we de invoering vorm zouden kunnen geven gezien de complexiteit hiervan, en hoe deze publieksbijdrage zich verhoudt tot het gelijkheidsbeginsel.

5. Milieuleges
Extra (leges)opbrengsten op milieutaken van de Omgevingsdienst Twente (ODT)

6. Verhogen leges tot maximaal 100% kostendekkend
De huidige afspraak is dat binnen Vergunnen (dus excl. dienstverlening) een kostendekkendheid wordt nagestreefd van 100%. Dit is ook het geval voor de begroting 2025. Kijken we echter naar de totale legesverordening, dan zien we nog ruimte.

2.8. Structureel saldo

Onze begroting wordt jaarlijks beoordeeld door de provinciale toezichthouder. De provincie toetst of de begroting structureel en reëel in evenwicht is en of deze voldoet aan de wettelijke eisen voor financieel beheer. Deze beoordeling leidt tot een specifieke vorm van toezicht: repressief (waarbij de gemeente zelfstandig besluiten mag nemen) of preventief (waarbij vooraf goedkeuring van de provincie vereist is voor de begroting en/of begrotingswijzigingen). Ons streven is om onder repressief toezicht te blijven en daarmee onze bestuurlijke en financiële handelingsvrijheid te behouden.

In dit kader is het structureel saldo een belangrijk kengetal. Het laat zien of de structurele (terugkerende) baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken. Het structureel saldo fungeert daarmee als indicator voor de financiële houdbaarheid op de lange termijn. Over de volledige vierjaarsperiode tonen wij een positief structureel saldo. Daarbij merken we op dat dit saldo mede gebaseerd is op de door ons opgenomen stelposten van in totaal 9,6 miljoen euro voor jeugdzorg, zoals toegelicht in paragraaf 2.2. Dit bestaat uit een stelpost voor eigen bijdrage Jeugd (2,993 miljoen euro), een stelpost sturen op trajectduur (783.000 euro) en een stelpost indexatie hervormingsagenda (5,835 miljoen euro).

De provinciale toezichthouder heeft vooraf aangegeven dat voor de eerste 2 posten stelposten opgenomen mogen worden, echter dat ze een correctie zal toepassen op een eventuele stelpost voor de indexatie van de hervormingsagenda. Wij nemen weloverwogen wel zo'n stelpost op. Na de verwachte correctie hierop zal het structureel saldo in het jaar 2026 niet langer positief zijn. In 2029 is dat wel weer het geval. Op basis van deze meerjarige beoordeling verwachten wij dat de provincie geen aanleiding zal zien om over te gaan tot preventief toezicht.

Structureel saldo (in miljoenen euro)	2026	2027	2028	2029
Structureel saldo begroting 2025-2028	-16,6	-12,6	-6,3	-5,0
Structureel saldo huidig	0,2	4,1	6,2	9,9

2.9. Bezuinigingsmonitor

In principe worden de bezuinigingen uit deze zomernota, net als die uit vorige begrotingen, direct taakstellend verwerkt op de relevante budgetten. Inhoudelijke realisatie van de bezuinigingen volgen we middels een bezuinigingsmonitor. Deze is opgenomen in de tussenrapportage die jaarlijks wordt opgesteld.

2.10. Strategische investeringsagenda

Naast de zomernota is de strategische investeringsagenda een belangrijk sturingsinstrument voor de gemeenteraad. De Strategische Investeringsagenda is het instrument waarmee de gemeente Enschede koers houdt op haar lange termijn opgaven. In een tijd waarin maatschappelijke vraagstukken zoals woningnood, energietransitie en sociaaleconomische ongelijkheid steeds urgenter worden, biedt de investeringsagenda de noodzakelijke financiële en inhoudelijke basis voor structurele investeringen in de stad. Zo blijven we, óók in financieel zwaardere tijden, investeren in ruimtelijke, sociale en economische kwaliteit.

De investeringsagenda is geen statisch document. Jaarlijks actualiseren we de agenda, op basis van beleidsontwikkelingen, uitvoeringsinformatie en financiële kaders. De gemeenteraad bepaalt gelijktijdig met de zomernota welke projecten blijven staan, toegevoegd of afgeschaald worden, en of temporisering nodig is om financieel binnen de spelregels te blijven. Voor 2025 ligt een actualisatie voor waarin:

- Boeldershoek West wordt toegevoegd, als antwoord op de groeiende behoefte aan werklocaties;
- Driehoek Noord en Rigtersbleek worden getemporiseerd. Dit is nodig omdat op andere projecten sprake is van versnelling. Daardoor treedt een tussentijds tekort aan beschikbare investeringsmiddelen op. De versnelde uitvoering van projecten toont aan dat de investeringsagenda werkt, maar legt ook druk op beschikbare middelen. Dit is op te lossen door Driehoek Noord te splitsen in 2 delen en het 2e deel vanaf 2030 te ontwikkelen en bij Rigtersbleek de herontwikkeling niet voor 2035 op te starten;
- Ontmoetingsruimte Glanerbrug de financiering wordt omgezet van eenmalige middelen naar een structureel budget. Dit om aan wettelijke verplichtingen rondom activering van maatschappelijk vastgoed te voldoen en toekomstige vervanging mogelijk te maken.

Na de actualisatie van de investeringsagenda bevat deze de volgende grote gebieds-ontwikkelingen: De Kop, Centrumkwadraat, Cromhoff, Eschmarkerveld, Horstmanpark, Dia Twekkelerveld, Dia Zuid, Kennispark, Sportaccomodaties, Topsportcampus, Ontmoetingsruimte Glanerburg, Warenhuis, Boeldershoek West. Met deze projecten worden tot 2034 vanuit deze agenda circa 4.800 woningen gebouwd (waarvan 50%-70% betaalbaar) en bestaande woningen verduurzaamd. Ook wordt 58.000m2 aan werkfuncties (van broedplaatsen tot kantoren) en 5800m2 aan voorzieningen gecreëerd (ontmoetingsplekken, parkeergarage busstation, (top)sportvoorzieningen, sociaal maatschappelijke voorzieningen). Binnen de projecten op de investeringsagenda is aandacht voor versterking van biodiversiteit, vergroening van openbare ruimte en wateropvang. Hiermee draagt de SIA breed bij aan onze opgaven. Zo worden fysieke ontwikkelingen (woningbouw, bedrijventerreinen, openbare ruimte) gekoppeld aan sociale impact (leefbaarheid, kansengelijkheid) en economische groei (banen, innovatie). De Strategische Investeringsagenda werkt ook als vliegwiel voor externe financiering. Sinds 2021 is ruim 84 miljoen euro aan cofinanciering opgehaald bij het Rijk en de Provincie.

2.11. Risico's

In deze zomernota zijn een aantal risico's geconstateerd. Het zijn onderwerpen waarvan het op dit moment nog onzeker is of ze zich voor gaan doen. En als ze zich voor doen, wat dan de financiële impact is. In onderstaand overzicht is, op basis van de huidige kennis, een zo realistisch mogelijk beeld van de risico's geschetst.

Programma	Risico (in 1.000 euro)	I/S	2026	2027	2028	2029
V&S	1. Lage loonindexatie in relatie tot inkoop zorg	S	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
DWLW	2. Novel-T Foundersbijdrage	S	0	313	313	313
F&O	3. Datagedreven werken - verouderde integratie en datamanagement technologie	S	500	500	500	500
	Totaal		**p.m.**	**p.m.**	**p.m.**	**p.m.**

Toelichting risico's

1. Lage loonindexatie in relatie tot inkoop zorg

Conform de financiële verordening hanteren we het loonindexatie cijfer uit de vastgestelde Cao Gemeenten voor het opstellen van onze begroting. Bij de inkoop van Jeugdhulp en Wmo zijn we echter contractueel verplicht om te indexeren op basis van OVA en PPC indexaties. Deze zijn op het moment van het opstellen van deze zomernota echter nog niet definitief bepaald. Mochten deze hoger uitvallen dan kan dat tot een aanvullend knelpunt leiden. Over 2025 zien we dat ook reeds in diverse knelpunten die in deze zomernota zijn opgenomen.

2.Novel-T Foundersbijdrage

In het verleden is afgesproken dat er telkens voor 4 jaar geld voor Novel-T beschikbaar gesteld zou worden. Voor 4 jaar door het te koppelen aan het coalitieakkoord. De foundersbijdrage van Enschede van 313.000 euro per jaar stopt daarmee vooralsnog na 2026. Dit betekent dat we vanaf 2027 geen middelen meer hebben voor Novel-T. Dat heeft impact op onze doelen met betrekking tot innovatie stad en ontwikkeling van het Kennispark. De ondersteuning van innovatieve clusters en MKB bedrijven komt dan onder druk te staan. Er wordt nu verkend of er mogelijkheden zijn om de kosten te dragen met meerdere gemeenten gezien het belang van Novel-T voor de regio. Dit aanvullend op hun bijdrage die via de Twenteboard loopt, eveneens founder van Novel-T.

3. Datagedreven werken verouderde integratie en datamanagement technologie

Momenteel laten wij een extern onderzoek uitvoeren naar de staat van ons applicatielandschap in verband met de toegankelijkheid, uitwisselbaarheid en beheersbaarheid van de daarin opgeslagen gegevens. Onze organisatie gebruikt daarvoor namelijk verouderde technologie. Zo krijgen sommige systemen geen ondersteuning meer van de leverancier, kunnen nieuwere systemen niet communiceren met oudere (langzamer en star) en ervaren we risico's op het blijvend voldoen aan veranderende wetgeving en beveiligingsvereisten op het gebied van omgang met data. Als de integratie van systemen en de uitwisseling van data niet goed werkt, kunnen systemen niet goed samenwerken. En als het datamanagement niet op orde is, kan de gedeelde informatie onvolledig, onveilig, niet tijdig beschikbaar of onbetrouwbaar zijn. Hierdoor kunnen bedrijfsprocessen verstoord raken, verrichten we onnodig veel handmatig werk, stijgen daardoor kosten en risico's en voldoen we mogelijk niet meer aan wetten over gegevensbescherming. Dat moeten we voorkomen. Het externe onderzoek helpt ons om deze problematiek en de omvang ervan inzichtelijk te maken. Daarbij zal tevens een plan gemaakt worden om de vereiste verbeteringen door te voeren. Dan kan ook een inschatting gemaakt worden van de daarvoor benodigde middelen.

Bijlage 1: Afkortingen en verklaringenlijst

Afkorting	Uitleg
AB	Algemeen bestuur
AD-budget	Algemene Dienst budget, uitdrukking dat het budget op de exploitatie drukt
AI	Artificial Intelligence, kunstmatige intelligentie
AVG	Algemene verordening gegevensbescherming
BBP	Bruto Binnenlands Product
BBV	Besluit Begroten en Verantwoorden
BCF	Btw-compensatiefonds
BOB	Begroting en Organisatie in Balans
BW	Beschermd Wonen
CEE	Coöperatie Enschede Energie
CEP	Centraal Economisch Planbureau
CAO gemeenten	Collectieve arbeidsovereenkomst voor gemeenten
CROW 400	Veiligheidsklasse, deze klasse duidt op een situatie met een beperkte mate van verontreiniging en daarmee gepaard gaande lage risico's.
CVV vervoer	Collectief Vraagafhankelijk Vervoer is een vorm van vervoer op afroep, waarbij mensen met verschillende mobiliteitsbeperkingen of in gebieden waar het openbaar vervoer niet goed bereikbaar is, gebruik kunnen maken van een deeltaxi.
DCW	Deze Combinatie Werkt, sociale werkvoorzieningsschap binnen de gemeente Enschede
DDC	Documentdienstencentrum
DOC	Dieren Opvang Centrum in Enschede
DSO	Digitaal Stelsel Omgevingswet
DU	Decentralisatie uitkering
DWLW	Begrotingsprogramma Duurzaam, Wonen, Leven en Werken
EPR	Eikenprocessierups
ESF	Europees Sociaal Fonds
Europese RTTI wetgeving	De Europese Real Time Traffic Information (RTTI)-wetgeving, een EU-verordening, regelt het beschikbaar stellen van real-time verkeersinformatie aan weggebruikers in de EU.
F&O	Begrotingsprogramma Financiën en Organisatie
FLO	Functioneel Leeftijdsontslag
FTE	Full Time Equivalent = 1 voltijds formatieplaats (36-urige week)
GF	Gemeentefonds
G-40	Netwerk van 41 (middel) grote steden in ons land
GGA	Groenblauwe gebiedsgerichte aanpak
GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg
GR	Gemeenschappelijke Regeling
GSB	Grote Steden Beleid
IHP	Integraal Huisvestingsplan

IPC	Integrale Planning & Control cyclus
IST	Individuele Subsidie Toeslag
IT	Informatietechnologie
KCC	Klant Contact Centrum
LKS	Loon kosten subsidie detacheringen
m.b.a.	milieu belastende activiteit
MKB	Midden- en kleinbedrijf
MMS	Multimedia Messaging Service, is een technologie die gebruikt wordt op via multimedia-inhoud, zoals foto's, video's en audio, te versturen via mobiele telefoons.
NDW	Nationaal Dataportaal Wegverkeer
NEA index	De NEA index, officieel de Nationale Energie Efficiency Index, is een belangrijke maatstaf voor de kostenontwikkeling in het Nederlandse wegvervoer, met name in de zorg- en taxibranche. Deze index wordt gebruikt om de stijging van kosten in de sector te meten, inclusief loonkosten, brandstofkosten en andere operationele kosten.
ODT	Omgevingsdienst Twente
OMD vervoer	Maatwerkvervoer in 11 Twentse gemeenten waarbij mensen van en naar hun dagbesteding of jeugdinstelling worden gebracht en gehaald.
O&O	Onvermijdelijk en Onuitstelbaar
OZB	Onroerende Zaak Belastingen
PDC	Producten Diensten Catalogus
PgaX	Privacy proof oplossing waarmee gemeenten aan kunnen tonen dat ze de juiste maatregelen hebben genomen en zich aan de wet houden.
P&O	Personeel en Organisatie
PM post	Pro Memorie post, nu niet goed in te schatten budget/raming
RO&B	Ruimtelijke ordening en beheer
S&B	Begrotingsprogramma Samenleving & Bestuur
SDWE	Stichting Dienstverlening Welzijn Enschede
SES	Stichting Enschedese Speeltuinen
SIA	Strategische Investeringsagenda
SMP	Sociaal Maatschappelijke Participatie jongvolwassenen
SPUK	Specifieke Uitkering van het Rijk
SROI	Social Return On Investment, veelal als inkoopvoorwaarde
SW	Sociale Werkvoorziening
Totallink	Software voor vastgoedbeheer en gebiedsontwikkeling
V&S	Begrotingsprogramma Vitaal & Sociaal
VNG	Vereniging Nederlandse Gemeenten
VSV	Voortijdig schoolverlaten
VTT	Veilig Thuis Twente
WDO	Wet Digitale Overheid
WMO	Wet Maatschappelijke Ondersteuning
WW	Werkloosheidswet